

MALMØ HENTER SINE NYE KULTURCHEFER I DANMARK

Sejlvede myter og fordomme sættes til vægs i Sydsverige

FORFATTEREN VAGN LUNDBYE

fik hædersprisen for trebindsværket "Det nordiske testamente" og et bredt, livslangt forfatterskab

NORDEN NU

NR. 3 • JUNI 2008

REPRÆSENTANTSKABS- MØDET I ÅLBORG

Triangel-projektet skal genopstartes, og skattepligt skal medføre stemmeret uanset opholdsland, sagde landsformanden i sin mundtlige årsberetning

**ROSKILDEFREDEN,
FORTSAT:** Decimeringen af Danmark i 1658 har givet anledning til to nye artikler, en dansk af forfatteren Søren Sørensen, og en norsk af professor Øystein Rian

KANON ELLER – KANON?

Den finske kulturpersonlighed Lars Huldén, Helsingfors, anmelder "Nordisk litteratur til tjeneste"

NORDISK GÆSTEBUD 2008

Holstebros bud på et godt og veltilrettelagt gæstebud

Illustrationen til højre:

Vagn Lundbyes "Det nordiske Testamente" er overdådigt illustreret af Ålborg-maleren Esben Hanefelt Kristensen. Her vises en situation fra Vølsungesagaen: Sigurd Fafnersbane.

INDHOLD

NORDEN NU

NR. 3 • JUNI 2008

OBS: Udgivelses-tidspunkter

- Nr. 4: Ultimo august, med sæson-programmer
Nr. 1/2009: Primo januar 2009, med rejsekatalog.
Frist for indlevering af rejsetilbud: MANDAG 10 NOVEMBER

4-7 Repræsentantskabsmøde i Ålborg

Landsformand Frode Sørensen's mundtlige beretning

- 4 Pligten til at betale skat skal give ret til at stemme
5 Stadig grænsehindringer på arbejdsmarkedet
6 Det demokratiske nordiske folkestyre og nabosprog
Samarbejde om en nordisk klima-undervisningsportal

8 Hædersprisen til Vagn Lundbye

- En flot og dristig præstation
9 Intet kan måles med et godt minde
12 Vagn Lundbye, eksperimenterende, alsidig, revolutionær

11 Aka Høegh, kunstnerisk førstedame

14 Malmø henter kulturchefer i Danmark

Interviews med dansk bibliotekschef og dansk kunstmuseumsdirektør

20 Roskildefreden 350 år, del II

- Den danske litteratur begynder i Malmø. Søren Sørensen kaster et sproghistorisk tilbageblik
22 Svenskerne tog en større bid af Norge end af Danmark, skriver professor Øystein Rian

28 Kanon eller – kanon?

Professor Lars Huldén anmelder "Nordisk litteratur til tjeneste"

30 Rapport fra en erfaren Nordisk Gæstebuds-arrangør

32 Thorbjørn Egner og velfærdsdrømmen

34 Finnebørn med et ben i hvert land

35 Mindeord: Mette Koefoed Bjørnsen

UDGIVER:

Foreningen NORDEN i Danmark
Malmøgade 3
2100 København Ø
Tlf. 3542 6325 | Fax 3542 8088
landskontoret@foreningen-norden.dk
www.foreningen-norden.dk

ANSVARSH. REDAKTØR

Ole Oxholm
redaktion@foreningen-norden.dk

DESIGN & LAYOUT

Charlotte Falk-Sørensen
Falk og musen

TRYK

KLS GRAFISK HUS A/S

OPLAG 12.500

ISSN-NUMMER 0901-4950

Artikler og indlæg udtrykker ikke nødvendigvis Foreningen NORDENs holdning

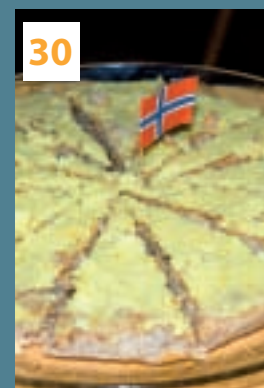
Indlæg, læserbreve, arrangements-omtale m.v. til NORDEN Nu modtages pr. e-post eller på CD med print af teksten vedlagt.

Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte indlæg

Foreningen NORDEN er en folkelig forening, der siden 1919 har arbejdet for øget samarbejde på kryds og tværs af de nordiske landegrænser

MOTTO:

KENDSKAB GIVER VENSKAB

TRIANGEL-PROJEKTET SKAL GENOPSTARTES

Foreningen NORDEN har siden ideen om den skandinaviske triangel blev skabt for otte år siden været meget interesseret i det samarbejde, som triangel-projektet kunne lede til. Jeg har på foreningens repræsentantskabsmøder, og også i Nordisk Råds regi, været en varm fortaler for projektets potentiale. Det regionale nordiske samarbejde er et vigtigt element i udviklingen af det nordiske samarbejde, da det kan være igangsættende for et bredere samarbejde.

Triangel-projektet kom på et godt tidspunkt. Samtidig med, at Øresundsregionen af naturlige årsager, med udbygningen af den nye infrastruktur, trak opmærksomheden til Hovedstadsregionen, var det rigtigt også at se på andre muligheder for nordisk regionalt samarbejde.

Triangel-projektet havde endvidere den fordel, at det, i modsætning til det tosidede samarbejde i Hovedstaden, indeholdt et samarbejde mellem tre nordiske lande, hvilket kunne afprøve det nordiske samarbejdes muligheder og forhindringer i endnu højere grad.

Derfor er det lidt ærgerligt, at vi ikke har kunnet spore fremdrift i samarbejdet i de seneste par år. Vi ved godt, at den nye regionsstruktur har taget mange kræfter og at samarbejdet for den danske dels vedkommende må gennemgå visse forandringer. Men

efterhånden som tingene er ved at komme på plads ser vi gerne, at Triangel-projektet bliver taget op igen.

Foreningen NORDEN er parat til at yde sin indsats i den forbindelse, for potentialet er stort. Med Øresundsforbindelsen og en eventuel Femernbro er det om muligt endnu mere vigtigt at knytte forbindelserne mellem Nordjylland, Sydnorge og Göteborg-området. Infrastrukturmæssigt (både i traditionel forstand og IT-mæssigt), erhvervmæssigt og folkeligt/kulturelt er der behov for yderligere forankring.

Og så er det min påstand, at skal det gennemføres skal det ske inden for den forestående to-årsperiode. Vi har tidligere truffet principbeslutning om et informationskontor i Nordjylland - det vil vi gerne have. Men det ligger helt klart, at der bliver ingen nordisk finansiering. Alene Foreningen NORDEN centralt og lokale aktører skal finansiere projektet, men så er jeg også sikker på, at det kan blive en lige så stor gevinst som kontoret i Flensborg er for den sydlige del.

Landsformanden i sin mundtlige beretning ved repræsentantskabsmødet i Ålborg.

Om repræsentantskabsmødet, se i øvrigt side 4-7 og 8-10.

Rettelse

DEBAT-SKABENDE FÆRØSK TEATER

I Lone Døssings artikel om den færøske teatergruppe Teater Skift i forrige udgave af NORDEN Nu (nr 2, april 2008) var der desværre faldet en del af en sætning ud i ombrydningen. Det drejer sig om det øverste afsnit i 2. spalte på side 18. Sætningen blev uforståelig, og det beklager vi overfor såvel læsere som forfatter. Her er afsnittet i sin korrekte helhed:

Selvom historien er mørk og dystert gjorde den afvekslende brug af spillestil, indtagelse af rummet og skift mellem lys og mørke, forestillingen til en spændende, visuel og frem for alt sanselig oplevelse. Scenerummet var minimalistisk indrettet med få rekvisitter, der skærpede opmærksomheden på skuespillerne, som elegant gled ud og ind af de forskellige roller og fremstod som en særdeles velspillende enhed.

Red.

Repræsentantskabsmødet afvikledes i den smukke byrådssal i Ålborg

PLIGTEN TIL AT BETALE SKAT SKAL GIVE RET TIL AT STEMME

KAN GRUNDLOVEN SPÆNDE BEN FOR MIDLERTIDIGE UDLANDSDANSKERE?
FRODE SØRENSENS MUNDTLIGE BERETNING I ÅLBORG

Landsformand Frode Sørensen fremsatte i sin mundtlige beretning i repræsentantskabsmødet i Ålborg forslag om ændring af valgloven. Konkret udspringer sagen fra udskrivelsen af folketingsvalget i november, da det blev åbenbart, at der er uløste problemer med stemmeretten.

Foreningen NORDEN foreslår, at danske statsborgere, der betaler skat i Danmark, får stemmeret, uanset om de midlertidigt bor i udlandet. - Vi foreslår, sagde Frode Sørensen, at der i valglovens § 2, stk. 2, hvor det fremgår, hvem der har stemmeret, tilføjes et nyt afsnit: "Personer, der er danske statsborgere og betaler skat i Danmark."

Rettigheder og pligter bør følges ad. Når man betaler skat til den danske stat, bør man også have indflydelse på, hvem der skal forvalte pengene.

I forbindelse med folketingsvalget opstod der igen diskussion om, at næsten 30.000 danske statsborgere er udelukket fra at stemme. Danske statsborgere, der har bosat sig i Malmø og andre steder i Norden, og som for en stor dels vedkommende betaler skat i Danmark, kan ikke stemme.

Dette er konsekvensen af den danske lovgivning, som den er nu. Reglen bygger på et syn på nationalitet og medborgerskab, som hører en svunden tid til. Folk rejser i vore dage ikke ud for at blive borte for evigt. Vi bygger i dag vores samfund på mobilitet og fleksibilitet. I Norden har vi med pasunion, fælles arbejdsmarked, socialkonvention, fælles uddannelsesmarked og senest en Øresundsforbindelse levet op til internationaliseringen. Derfor må vi naturligvis tilpasse gammeldags regler til nutiden.

Svenske og finske medborgere, der bor i udlandet, har stemmeret ved deres hjemlands valg. Ved det seneste rigsdagsvalg i Finland havde de 100.000 finske medborgere, der er bosat i Sverige stemmeret. Flere af kandidaterne ved det finske rigsdagsvalg havde endda været bosat uden for Finland i årtier.

Nu er min forhåbning til et positivt resultat ikke særlig stor, sagde landsformanden. Grundloven taler om bopælspligt, og nogle hævder, at det kræver en grundlovsændring, hvis forholdene skal ændres.

Men vi har en god sag, mange kan se fornuften i vores forslag, men juraen står måske i vejen. Og så kan vi vise en stor gruppe danskere, at vi arbejder for dem. Også de ville være naturlige medlemmer af vores forening.

Stadig grænseforhindringer på arbejdsmarkedet - og brug Nordjobb

Da regeringen fremlagde sin handlingsplan, "Danmark – et godt sted at arbejde", som et led i planen for at skaffe arbejdskraft til Danmark, var vi også med i debatten.

Jeg skrev et brev til beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen, hvor jeg gjorde opmærksom på, at i de senere år har mange tusinde svenskere - tallet har været særligt kraftigt accelererende i perioden 2005 til 2007 og er nu oppe på over 20.000 - der er bosat på den anden side af Øresundsforbindelsen, fundet beskæftigelse i det københavnske område, og mange af dem er flyttet til Danmark. Ingen indgår vel mere naturligt på det danske arbejdsmarked end netop

personer fra de øvrige nordiske lande, hvor vi har de samme kompetencer, de samme værdier og de samme forhold på arbejdsmarkedet.

Der er et godt og velfungerende samarbejde på arbejdsmarkedsområdet i Norden, men der er fortsat grænsehindre på en lang række områder, som besværliggør et fleksibelt nordisk arbejdsmarked. Man kan roligt sige, at det er i Danmarks interesse at få fjernet de grænsehindre, der fortsat eksisterer mellem de nordiske lande. Derfor så vi gerne, at netop den problemstilling blev taget op i forbindelse med handlingsplanen, hvor de specielt gode nordiske muligheder mærkeligt nok ikke er fremhævet.

Også ideen med Nordjobb er at få styrket et fleksibelt nordisk arbejdsmarked, og der er ingen tvivl om, at Nordjobb har været og fortsat er med til at give de unge en stor forståelse for og indsigt i mulighederne for at bevæge sig over landegrænserne, og i den forbindelse ved selvsyn se, hvor enkelt det er at tage arbejde i et andet nordisk land.

Jo flere, vi får til Danmark gennem Nordjobb, des flere vil søge tilbage til det danske arbejdsmarked, som de via Nordjobb har lært at kende. Derfor gjorde vi også ministeren opmærksom på, at vi tror, at Nordjobb set i lyset af handlingsplanen kan være et bidrag til at fremme formålet, og ikke mindst med den ekstra gevinst, at det er mellem lande, hvor forskellene er minimale og forventningerne fra såvel arbejdstager som arbejdsgiver er sammenfaldende.

I år venter vi at modtage op mod 150 nordjobbere fra de andre nordiske lande, vi opfylder til fulde vores målsætning, kombineret med, at de unge nordjobbere nu er geografisk mere spredte end tidligere. Derfor pågår der også en debat mellem os og de andre i FNF, for der er stadig for få danskere, som får tilbudt job i de andre nordiske lande. Vi må naturligvis have en forventning om, at det antal arbejdspladser, vi skaffer, modsvares af et lignende antal tilbud til unge danskere.

Landsformand Frode Sørensen på talerstolen i Ålborg. Han flankeres siddende af generalsekretær Peter Jon Larsen (tv) og udvekslings- og skolekonsulent Klaus Elmo Petersen, referent, Landskontoret.

DET DEMOKRATISKE NORDISKE

Folkestyret i de nordiske lande bygger på borgernes medbestemmelse, medansvar og aktive engagement i samfundets udvikling. Det nordiske samarbejde har en hel unik folkelig legitimitet og bygger, på folkelig deltagelse i beslutningsprocesserne.

- Vi sætter fokus på det nordiske samarbejdes mange aspekter og på de frivillige foreningers mulighed for at komme i kontakt med de nordiske myndigheder.
- Vi sikrer en bedre dialog mellem de nordiske frivillige organisationer og myndigheder.
- Vi giver de frivillige organisationer mulighed for at få deres forslag og synspunkter med i den nordiske debat inden beslutningerne træffes.
- Vi er med til at sikre åbenhed og nærhed i de nordiske beslutningsprocesser.

- Vi arbejder med folkeoplysningen for folkestyret.

For kort tid siden kom den danske betænkning "Sprog til tiden" fra **Jørn Lund**-udvalget. I Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd og Foreningen NORDEN har vi længe været optaget af, at der er behov for en ny samlet sprogpolitik i det nordiske samarbejde. De nordiske lande er alle under den samme stærke påvirkning af engelsk, hvad der også har været med til at påvirke synet på nabosprog og nabosprogsforståelse i Norden.

Den massive engelske indflydelse har for det første ført til, at en række sprogsfærer i Norden, såkaldte domæner, er på vej til at have engelsk som dominerende sprog (forskning, videregående undervisning, internationale erhvervsvirksomheder) – det kalder man domænetab. Det har

også medført, at engelsk er blevet nært for de fleste, både i kraft af den intensiverede undervisning og i kraft af den store mængde engelsksprogede kulturpåvirkninger.

Respekten for at bevare og udvikle de nordiske sprog på alle områder, er blevet mindre.

Det er også blevet stadig tydeligere, at den indbyrdes nordiske sprogforståelse på en gang er en forudsætning for og en støtte til vort tætte, næsten intime samarbejde i Norden. Det nordiske samarbejde er først og fremmest en masse netværk, og netværk lever, når man også sprogligt har let ved at forstå hinanden.

Nabosprog og fremmedsprog

Behovet for en sammenhængende overordnet nordisk sprogpolitik har været tydeligt. Norsk og svensk er nabosprog, ikke fremmedsprog. Ved brug af frem-

Nabo-TV: Norge tilbage til kabelnettet

En god sag har været, at Foreningen NORDENs kampagne nu får TDC/YouSee til igen at vise den norske public service kanal NRK på sit kabelnet.

På foreningens repræsentantskabsmøde på Frederiksberg for halvandet år siden sagde jeg i min mundtlige beretning: "Og så må vi slå fast med syvtommersøm: Alle de nordiske public-service radio- og Tv-kanaler skal være tilgængelige for alle nordboere. Desværre går udviklingen i modsat retning. Seneste eksempel er, at TDC nu har fjernet NRK 1 fra kabelnettet."

Vi har lagt pres på YouSee, siden man valgte ikke at bringe Norges mest sete public service kanal. Vi valgte endda at bringe NRK's udsendelser direkte på foreningens hjemmeside.

Foreningen sendte henvendelser til partiernes mediepolitikere og til YouSee for at få NRK med ind i programpakken. Og nu er det lykkedes.

Fra midten af marts og frem til starten af 2009 vil YouSee opgradere sit netværk over hele landet, og i forbindelse hermed kommer NRK1 tilbage i YouSee's tilbud.

Husk at fortælle nordmænd her i landet, at det faktisk er vores aktive arbejde, der nu får NRK tilbage. Landskontoret har været i kontakt med den norske ambassade og den norske forening i Danmark med det glade budskab – og det skal ikke skjules, at det også var med en bagtanke, nemlig at få nordmændene i Danmark som medlemmer af vores forening.

Samarbejde

Foreningen NORDEN har etableret et samarbejde med Københavns Kommune om opbygningen af en nordisk klima-undervisningsportal og en international klimakonference. Dette er sket i tilknytning til drøftelsen af klima som vort tema i 2009.

Det overordnede mål med undervisningsportalen er at styrke fællesskabsfølelse, forståelse af de skandinaviske sprog samt forståelse hos unge i

FOLKESTYRE OG NABOSPROG

medsprog skal man kunne forstå det, man hører og læser, og man skal kunne tale og skrive det pågældende sprog. Ved nabosprog skal man kunne forstå det, man hører og læser, men man skal ikke selv kunne tale og skrive sproget.

Når man bruger sit modersmål, kan man sige det, man vil; når man bruger fremmedsprog, kan man sige det, man kan, som Vigdís Finnbogadóttir, Islands tidligere præsident og Unescos ambas-

sadør for verdens sprog, har udtrykt det. Ved at bruge sit modersmål får man i Norden mere end tredoblet sin kulturelle horisont i vid forstand.

Bindende bestemmelser

Jørn Lund-udvalget har været opmærksom på disse overordnede synspunkter, hvilket Jørn Lund jo også gav et glimrende indblik i, da han på sidste års repræsentantskabsmøde kvitterede for vores hæderspris.

I Foreningen NORDEN's synspunkter i forbindelse med den videre debat om Sprog til tiden-betænkningen, vil der blive slået til lyd for vigtigheden af det nordiske sprogfællesskab.

Og så er vi af den opfattelse, at der ikke er brug for en egentlig sproglov, men for bindende bestemmelser inden for specielt de videregående uddannelser, og at man forfægter parallelsproglighed.

Det grønlandske kor Ikinngutigijt, Ålborg, sang en række grønlandske sange under ledelse af Pamuuna Kristiansen.

om en nordisk klima-undervisningsportal

Norden for de regionale og globale konsekvenser af klimaforandringer.

Det er målet at skabe en samarbejdsplatform for lærere og elever i de nordiske skoler med diskussionsfora for hhv. lærere og elever på eksisterende portaler.

Vi ønsker at udvikle og afprøve konkret undervisning om klima, og bibringe eleverne en forståelse af klimaforandringernes regionale og globale konsekvenser gennem direkte kontakt med unge i de øvrige nordiske lande.

Gennem fundraising og etablering af partnerskaber er det vores mål at

sikre, at den nordiske klima-undervisningsportal bliver tilgængelig for alle skoler i Norden, og at nordiske børn og unge bidrager væsentligt til den internationale børneklimakonference i København i 2009.

Al kommunikation vil foregå på dansk, norsk og svensk for at fremme forståelse, læsning og tale af skandinaviske sprog. Den direkte kommunikation og dannelsen af netværk på flere niveauer, dels mellem lærere og dels mellem eleverne indbyrdes om et fagligt indhold, vil være med til at fremme den sproglige forståelse og gøre det lettere for lærerne at koble

klimaundervisning og sprogundervisning i skandinaviske sprog.

En styregruppe bestående af repræsentanter fra Foreningen NORDEN og Københavns kommune udstikker rammerne for projektet, har det overordnede ansvar for mål og økonomi, og bidrager til etablering af partnerskaber.

Foreningen NORDENs netværk af skolekonsulenter i Danmark, Sverige, Norge og Finland bidrager med ideer, sparring og kontakter til skoler, lærere og faglige netværk i de enkelte nordiske lande.

En flot og dristig præstation

På foreningens vegne har jeg den store glæde at kunne overrække Foreningen Nordens hæderspris 2008 til dig, Vagn Lundbye, sagde landsformand Frode Sørensen i sin overrækkelsestale til den snart 75-årige forfatter.

”Du er en gammel ven af vor forening. Allerede for 30 år siden medvirkede du såmænd aktivt i de kurser om ny litteratur, vi arrangerede på Hindsgavl for nordiske lærerstuderende; de kurser tænker mange tilbage på med glæde.

Landstyrelsens begrundelse for at tildele dig prisen i år er både dit samlede forfatterskab med dets nordiske udgangspunkt i vid forstand og især ”Det Nordiske Testamente”.

Du har favnet både bredt og dybt i dit forfatterskab. For mig er det påfaldende og spændende, at du så konsekvent har fastholdt en sammentænkning af myte og menneskeliv. Dine bøger vidner om grundige forarbejder til alt, hvad du har sat på papiret. I dit forfatterskab er du kommet vidt omkring i verden. Du har beskæftiget dig med indianerkulturer, eskimoisk kultur, med Anholt, med dig selv og din egen baggrund og i de senere år med gendigtning af klassisk stof. Her tænker jeg både på din gendigtning af H.V. Kaalunds ”Fabler for Børn”, der udkom for nylig og blev meget rost af anmelderne, og især på dit nordiske testamente – mere om testamentet om lidt.

I mine øjne er det, at du gendigter vores alle sammens klassiker, ”Fabler for Børn”, både et vidnesbyrd om dit mod og et vidnesbyrd om din velbegrundede kunstneriske selvskikkerhed – det er dristigt at bearbejde vores børneskatte. Og hvis jeg er rigtigt informeret, er det et ekstra krydderi, at du er i familie med den fortræffelige maler og tegner Johan

Thomas Lundbye, der for 150 år siden illustrerede Kaalunds fabler – den første rigtige børnebog i dansk litteratur.

Og så om dit nordiske testamente: Det er et prægtigt værk i tre bind på tilsammen over tusind sider. Allerede med titlerne på de enkelte bind, nemlig ”Gudernes gang på Jorden”, ”Harniskklædte kæmper” og ”Mellem høje Odin og hvide Krist” – allerede med dem henviser du både til Bibelen og til de nordiske myter med fortællingerne fra skabelse til dommedag eller

den. Også i formen fastholder og fornyer du. Du bruger en bunden form med seks linjer i hver strofe; hver linje har fire trykstærke stavelser og bogstavrim. Det er en af mulighederne i de gamle nordiske fortællende versmåle. Det endda i et sprog, som kan forstås af alle. Ikke nogen pynt med uforståelige gamle ord. Og du gør det med både munterhed og dybde.

Det vil jeg illustrere med at citere strofen om Loke (bør læses langsomt og med pause lige før sidste linje):

Vagn Lundbye modtager Aka Høeghs smukke farvelitografi af landsformanden.

ragnarok. Sammen med fællestitlen ”Det nordiske testamente” angiver du, at dette er vor arvemasse. Et testamente er noget, som indgår i en boopgørelse.

Det er en flot og dristig præstation. Du indskrives dig litterært i en imponerende tradition, som omfatter Johs. Ewald, Oehlenschläger, Grundtvig og Johs. V. Jensen, og i nyere tid tegneserierne ”Ulven er løs” og ”Thors brudfærd” af Peter Madsen, og Villy Sørensens ”Ragnarok”.

For os nutidsdanskere og nutidsnordboer fastholder du en tradition, du gør den levende igen, og du fornyer

*Loke er mystisk, meget mærkværdig,
Trost og snild og fuld af svig.
Alt hvad vi ved om denne halvmand,
som hjælper guder og håner dem,
er både sandt og lodret løgn.
Det sande er svært at forstå.*

Vi bruger selvfølgelig myterne til at forstå os selv og vores tilværelse. Du skal have vor varmeste tak og anerkendelse for, at du har fornyet noget af det vigtigste stof til støtte for, at vi kan forstå os selv og vor tilværelse.

Til lykke med hædersprisen”.

"Det nordiske Testamente": INTET KAN MÅLES MED ET GODT MINDE

Forfatteren Vagn Lundbye.

De gamle nordiske myter, som foregår i det første årtusinde efter Kristi fødsel, er mere end noget andet det sande, gamle testamente i Norden. Myterne er en dybt rodfæstet arv, som det nordiske menneske dagligt løber ind i den dag i dag, ikke bare i vore fædrelandssange, men også i ugedagens navne, og de navne vi stadig døber vore pigebørn og drengbørn til i Norge, Sverige, Finland, Færøerne og Danmark.

Grundtvig indså det for mere end 200 år siden, da han oversatte den danske saga, Bjovulfs Saga, der kort forinden var blevet fundet i et irsk kloster, hvorefter han sidenhen skrev sit storværk om de nordiske guder og helte. Idet han i den forbindelse understregede, at det var en pligt, at de nordiske lande jævnligt gendigtede den nordiske mytologi, for at nordboerne aldrig skulle glemme deres ophav, deres rødder og fortid.

Det skulle vel at mærke ske i samtidens sprog, og gerne i langvers. Gendigtningen skulle således ikke være et spørgsmål om "gloser", men først og fremmest dreje sig om den nordiske sammenhæng, uden hvilken vi med Karen Blixens ord lever fra hånden til munden.

Efter Grundtvig er brudstykker af den nordiske mytologi blevet gendigtet af digtere og historikere, men en samlet gendigtning af hele den nordiske mytologi har egentlig først fundet sted med "Det nordiske Testamente", en titel, der er valgt, fordi jeg mener, at den nordiske identitet hænger sammen med hele vor arv og fortid. Med andre ord den selvbevidsthed, det sindelag, som kommer af nornerne, Odin, Tor, Balder, harniskklædte kæmper som Rolf Krake, Ragnar Lodbrog og Nornegæst, for ikke også at nævne Frigg og Freja samt Brynhild og Aslaug og mange andre.

Ikke at forglemme Løke, som præsenteres sådan i Det nordiske Testamente:

*Løke er mystisk, meget mærkværdig
trofast og snild og fuld af svig
Alt hvad vi ved om denne halvmand
som hjælper guder og håner dem
Er både sandt og lodret løgn
Det sande er svært at forstå*

*Hvad skal vi sige om denne trickster
som lyver og siger, at alt er let
og tror, at livet er onde lege
hvor visdom og løfter blæser i vinden?
Svaret er kort og stort som kaos:
Hvert ord, han siger, er også modsat!*

Alle skikkelser i den nordiske mytologi betragtede Grundtvig som identiteter, der var nødvendige for forståelsen for det nordiske menneske. Det er denne sammenhæng, som digteren Albert Dam, der døde i 1972, kalder "den lodrette beståen" i Norden.

At "Det nordiske Testamente" udkommer lige nu er ikke tilfældigt. Globaliseringen i hele verden er iøjnefaldende i vor tid, og det er vist ikke for meget sagt, at den skaber store forandringer i en lang række mindre lande, som tidligere havde en nær forbindelse med sin fortid. Det Danmark, som vi ser i dag, ligner mindre og mindre det Danmark, som mange af os kan huske for bare 50 år siden, hvortil unægtelig kommer den indtrængende islamiske kultur, som gør sig mere og mere gældende blandt almindelige danskere.

Dermed ikke sagt, at vi skal holde os uden for al globalisering, eller at vi ikke kan leve sammen med danske islamister, men fremmede kulturer betyder ikke, at vi skal fortrænge den nordiske kultur, eller med andre ord se bort fra det, Albert Dam kaldte vor

lodrette beståen.

Set i bakspejlet er "Det nordiske Testamente" ikke blot gendigtet i respekt for Grundtvig, men også som en opfordring til danskerne om at være danskere med en lodret beståen.

Den fælles titel på de tre bind, hvor jeg har genudgivet hele den nordiske mytologi, er "Det nordiske Testamente".

Ubegyndt begyndelse

Med ordet "testamente" lægger jeg vægt på den forskel, der består mellem det jødiske, gamle testamente og det testamente, vi har fra Nordens fortid. Vort testamente handler med andre ord ikke om ørkener, kameler og tildækkede kvinder. Det indkredser heller ikke et kønsrollemønster, som i alt væsentligt er patriarkalsk, ligesom vor skabelsesberetning ikke drejer sig om en Gud, der står uden for skabelsen, og hvor ordet "herske" (d.v.s. det hebraiske ord "Radah") er afgørende for, hvorledes jøderne behandler dyr og natur. Og i øvrigt også kvinder og fremmede folkeslag. Jødedommens foragt for naturen indebærer i sig selv, mener jeg, et religiøst ansvar for den ødelæggelse af jordens natur og dyreliv, som vi er vidne til i dag.

Skabelsesberetningen i vort nordiske testamente foregår midt i det tomrum, som Jorden befandt sig i, før Jorden blev skabt. Eller som skabelsesberetningen i Det nordiske testamente begynder: "I begyndelsen var begyndelsen ikke begyndt". Der er tale om en proces, der involverer alt og intet. Og når det drejer sig om begyndelsen er dyrene lige så medskabende som gudemonstre med mange hoveder, der ikke har meget at gøre med en overjordisk skaber.

Dyrene i den nordiske mytologi er i det hele taget rigtige dyr og næppe

metaforer for noget guddommeligt, som senere skal komme, og som ikke har meget med den virkelige og levende natur at gøre.

Summa summarum er det ikke for meget sagt, at det nordiske testamente er mere dansk og nordisk end Det gamle Testamente og dets jødedom.

At være nordisk...

Ordet "nordisk" er afgørende for værkets titel, og hænger sammen med ordet testamente, og den respekt, som handler om sammenhængen med vor fortid.

Vort sprog er nordisk, vore spisevaner er det, og vort sind er i vid udstrækning skabt af vort klima, ikke mindst de lyse nætter samt de kolde, mørke vintre og al vor overtro..

At være nordisk er også at have en selvbevidsthed, som kommer af den lov og retfærdighed, der er knyttet til tingstedet, som stort set altid har hørt til det nordiske samfund. At være nordisk er den respekt, vi altid har næret til omdømmet, det, vi efterlader til vor slægt og vort folk, når vi afgår ved døden. Intet kan måles med et godt minde, siger Odin i Den højes Tale, som der stadig den dag i dag citeres fra.

Vor humor er i høj grad nordisk og ligner ikke humoren uden for Norden, hvad jeg nyligt fik et lille eksempel på, da jeg i en forsamling af tyskere og schweizere fortalte om den ordstrid, der foregår mellem fire-fem jætter, som i bind I skændes om, hvem det lige har pruttet, så det stinker. Det påstår alle jætterne var dem, de vil alle have skylden, hvad udlændingene, der lyttede til mig, ikke fandt særlig

morsomt, mens danskerne højlydt skreg af grin.

Når vi ler er vi alle lige, som Odin siger.

Endelig må vi heller ikke glemme, at det kvindelige spiller en kæmperolle i den nordiske mytologi. Intet er mere afgørende i den nordiske mytologi end de beslutninger, som i sagaerne og myterne træffes af kvinderne og de nordiske gudinder, asynjerne. Og det kan godt være at Kraka følger Regnar Lodbrogs opfordring til hende om at møde ham hverken påklædt eller nøgen, fastende eller mæt, alene eller sammen med nogen, men bortset fra det, er det hende, der bestemmer om de skal giftes, og hvor i huset skabet siden skal stå, ligesom det er hende, der råder sine sønner til, hvad de skal gøre, da faderen bliver kastet i en ormegård.

Det må heller ikke glemmes, at nornerne, de tre kvindelige skæbnegudinder, som ved alting og var her før Odin og Tor, bedre end nogen har fortalt, hvad det vil sige at være nordbo:

Nornernes Sang

*Når stemmer messer i skyggemørket
og regnen slår mod hule sten
Når vinden suser i en vinduessprække
og der brat bliver stille inde i stalden
så kan du høre vore kvad
om meningen med gud og gode helte*

*Vi er nok gamle, men ikke glemte
og synger højt dybt i din sjæl
Vi er ikke blevet blot til digte
og styrer stadig de kækkes skridt
Når du mærker kræfter, du ikke kender
så sanser du mere end det, du ser*

*I birken høres Balders stemme
og vølven kalder fra en kælder
Bjovulf og Røskva råder dig
når du farer vild et fremmed sted
Det blide brus igennem dit blod
er kærtegn sendt til dig fra Kraka*

*Du er aldrig ene, når du er alene
men trøstes af helte, du holder af
Alt der sker, det har en hensigt
og husker du os, så ved du også
at livet fortsætter, og målet med alt
er, at livet fortsætter, og døden gør forskel.*

Om alle kvadene i de de tre bind i "Det nordiske Testamente" gælder det, at de er gendigtet på samme langvers, som heltedigtet "Bjovulf" består af, det vil sige, seksliniede strofer, hvor hver linie har fire trykstærke stavelser og to bogstavrim. Sproget er nudansk, idet jeg bestandig har tænkt på "Slagtepigerne" på torvet i Rudkøbing, når jeg sad og skrev under Bymøllens vinger. Hvis de forstår kvadene og kan læse dem, kan danskerne også læse dem!

Kongeniale kunstnere

I de fem seks år, det har taget mig at skrive "Det nordiske Testamente" har jeg arbejdet tæt sammen med kunstneren Esben Hanefeldt Kristensen fra Ålborg. Det har været et inspirerende samarbejde, hvor vi stort set har talt sammen i telefon hver dag, ikke bare om, hvad der skulle med i værket, men også om hvordan de forskellige guder og jætter og kæmper har set ud. Vi tænker ens, og følelsen af dette har været mig en uvurderlig hjælp i en tid, hvor jeg ikke skal lægge skjul på, at det en gang imellem kan være svært at finde sig til rette. Frem for alt er Esben Hanefeldt Kristensens 176 illustrationer en meget væsentlig del af testametet.

De nordiske lande ligner ikke nogen andre lande i verden, endsige EU og FN. Det kan godt være, at mange af vore politikere tænker lidt for globalistisk, eller handler ligesådan som Loke, men når det gælder almindelige mennesker, og det er vi jo alle, når det kommer til stykket, tror jeg, at vi danskere, nordmænd, svenskere, islændinge og andre skandinaver først og fremmest er nordiske og tænker nordisk!

Takket været det, er vi noget særligt.

Vagn Lundbye

Vagn Lundbye sammen med sin illustratør i "Det nordiske Testamente", Esben Hanefeldt Kristensen, i Ålborg.

FORENINGEN NORDENS KUNSTNERISKE FØRSTEDAME

Aka Høegh har fremstillet en storladet mappe med en elegant kvartet af store litografier under fællestitlen Forandring (Allanngorneq): 1. Isen smelter, 2. Da fjeldet kom frem, 3. Spor efter mennesker, og 4. Må havet give os.

De tilbydes nu Foreningen NORDENS medlemmer. Se venligst boxen.

Dette eksklusive sæt er skabt i forbindelse med Aka Høeghs 60-års dag i december sidste år. Den blev i øvrigt holdt på Foreningen NORDENS Frederiks Bastion.

Aka Høegh fremtræder i dag sammen med multikunstneren Hans Lyng (1906-88) som det 20. århundredes mest markante grønlandske kunstner, og hendes indflydelse som inspirator for den yngre kunstnergeneration i Grønland er omfattende. Hun er i dag Grønlands største nulevende kunstner og med et ry, der rækker langt ud over fødelandet.

Allerede som barn i Qaqortoq (Julianehåb) viste hun store evner og vidste, at hun ville gå kunstnervejen. Det var dog ikke uden skuffelser, f. eks. fik hun i 1967 afslag på en ansøgning til det daværende Ministerium for Grønland i København om hjælp til en kunstneruddannelse og besked om, at hun kunne få støtte til at uddanne sig til sygeplejerske.

Siden gik det alligevel stærkt. I 1970-erne blev hun kendt. Med inspiration fra den grønlandske skat af myter og sagn og fra sit hjemlands dramatiske natur skabte hun en billedverden, som var helt hendes egen med en kraftfuld udtryksform, der dog også er yndefuld uden at være specifikt "feministisk". Jeg har fulgt hendes virke gennem 32 år i Grønland og beundret, hvordan hun med stor faglig dygtighed og indlevende fornemmelse for materialeudnyttelse i flere teknikformer udviklede

en kunstnerisk tone, der efterhånden er blevet et karakteristikum for, hvad der i dag kan opfattes som "ægte grønlandsk billedkunst". Aka blev i sit udtryk nationalkunstner med rod ikke kun i det ældre Grønland, men i høj grad også knyttet til nutidens hverdagsliv og sit samfunds aktuelle virkelighedsopfattelse. Det er i sig selv kunst! Hendes mange udsmykningsopgaver og måske især skulpturprojektet "Sten og menneske" i fødebyen Qaqortoq i 1993-94 befæstede et internationalt ry og en position i den varige kunsts historie.

Foreningen NORDEN har et særligt forhold til Aka Høegh. I 1986 stod hun for foreningens medlemsgave i form af en plakat med temaet solen og månen. Siden har hun fra 1997 hvert år med stor trofasthed skabt den fysiske side af vores hæderspris, et stort maleri med årlige varianter over temaet "Ravnen og Ømmerten" fra et grønlandsk sagn. Det er en kunstnerisk indsats og kontinuitet, som er usædvanlig, og højt værdsat.

Hvis næste NORDEN-generation om 14 år kunne have held til at samle de hædrende overrakte værker af Aka Høegh til en jubilæumsudstilling vil det være et mindeværdigt scoop og en overmåde velfortjent hyldelse til Foreningen NORDENS kunstneriske førstedame. o.

Aka Høegh: Forandring

De fire litografier i mappen er trykt i 60 signerede sæt i formatet 50 x 65 cm på BFK Rives bøttepapir (250 g.) hos Saxum-Litho, Gravlev. Dette enestående sæt kan i et begrænset antal bestilles på Foreningen NORDENS landskontor. Prisen er kr. 6060.- plus adm./forsendelse.

Kontakt landsforeningen på tlf 3542 6325 og spørg efter Maj-Britt Skovbro Hansen.

Hædersprismodtager

Vagn Lundbye

EKSPERIMENTERENDE, ALSIDIG, REVOLUTIONÆR, PRÆGET AF NATUR-OPFATTELSEN OG DET KVINDelige UNIVERS

”Det er egentlig mærkeligt, at Vagn Lundbye blev digter og ikke – zoolog”, sagde forfatteren, akademimedlem Suzanne Brøgger, da hun holdt overrækkelsestalen til ham i Det Danske Akademi i forbindelse med akademiets Store Pris i 2002. Hun slog dog straks fast, at det er lysende klart, hvorfor han ikke kunne blive andet og henviste til de dybt originale, lune og vemodige ”Næsehornsdigt” fra 1990:

”Vi har her, mine damer og herrer, at gøre med et ganske usædvanligt forfatterskab i anden halvdel af det tyvende århundredes danske litteratur, der starter som ren skriftteori i treserne, men som samtidig er helt uden for tiden. En forfatter, der slet ikke følger den slagne udviklingsvej. Han tror ikke på udvikling, ”den blegfis”, eller oplysning. Han tror på indvielse og ”visdommens fem verdner”.

Tilbagevenderen

Kritikeren Erik Skyum-Nielsen kaldte i 80-erne Vagn Lundbye for en tilbagevender, der helst opererer i feltet mellem tradition og fornyelse. Det kan man i høj grad sige passer som fod i hose på trebindsværket under fællestitlen Det nordiske testamente, en fed sag i tre bind og kassette med titlerne ”Gudernes gang på Jorden”, ”Harniskklædte kæmper” og ”Mellem høje Odin og hvide Krist”. 1070 sider i alt, inkl forord, indledninger, ordlister og noter, registre og litteratur-henvisninger.

Skyum-Nielsen skrev videre om Vagn Lundbye: ”Ved at betjene sig af stilefterligninger, pasticher, har han udnyttet den litterære tradition. Ved at fastholde provinsen som erfaringsrum har han understreget er århundredegammelt folkeligt fællesskab. Og ved at søge impulser hos truede

etniske minoriteter har han knyttet forbindelsen til kulturer, over for hvis livsform og tilværelsesforståelse vi i de vestlige industrisamfund ellers står fremmed. Denne traditionsbevidsthed samler sig i mange af hans bøger om *myten* som udtryk for fællesmenneskelige erfaring”.

Den nordiske mytologi

”Det nordiske Testamente”, som er den direkte hovedanledning til tildelingen af hædersprisen, er naturligvis Vagn Lundbyes værk fra først til sidst, men han har allieret sig med Ålborg-maleren Esben Hanefelt Kristensen (1952), der næsten tager pusten fra en med sine næsten 170 kraftfulde, farverige, detaljestærke og meget fortællende tegninger. Esben Hanefelt Kristensen har tidligere bl. a. illustreret Helle Stangerups gendigtning af Saxos Danmarkskrønike med 148 malerier, og ”Billedbibelen”, også kaldet Børnenes blå bibel”.

Vagn Lundbye forlag, Aschehoug, siger, at ikke siden Grundtvig og Oehlenschläger har en dansk forfatter kastet sig ud i en så gigantisk opgave som at gendigte fortællingerne om de nordiske helte og guder. Han har brugt fem år på opgaven og er kommet længere omkring end nogen anden. Han bruger til dette projekt det gamle Bjovulf-versemål (eng.: Beowulf) til alle de berømte fortællinger om Odin, Tor, Loke og de andre gude-figurer, samt Rolf Krake, Regner Lodbrog og Sigurd Fafnersbane, og Vølunesagaen. Desuden det oldengelske Bjovulf-heltesdigt om kong Roar og uhyret Grendel, men også mindre kendte historier og tekster, som ikke har været

trykt i mere end 100 år, bl. a. de oldengelske digt-fragmenter fra 900-tallet ”Widsith” og ”Slaget ved Maldon”.

”Klodens sidste tykhud”

Men vi må igen tilbage til den Store Pris’ overrækkelse og Suzanne Brøgger. I sit festfyrværkeri af en hyldest til prismodtageren sagde hun bl. a.:

”Hvad skal man stille op med denne særting, som sikkert skal have matak til middag eller måske grave efter nogle rødder, mens han skriver en alvidende fortælling i sin egentlige far, Albert Dams ånd? Hvad skal vi stille op med ”klodens sidste tykhud”, denne moralens vogter, der ikke hører nogen steder hjemme i kunsten, med det enfoldige livssyn, at vi skal være gode ved hinanden og at retfærdigheden sejrer til sidst?

Akademiet har besluttet at give dyret i åbenbaringen Den Store Pris.

Der har i mange år hersket tvivl om Vagn Lundbye. Hans altmodische patos med ord som ”omendskønt” kan drive læseren til vanvid. Man har

Tilegnelse (Digte, 1977)

Jeg er den danske provins
dens stilhed
afventen
og gengæld

Fra de halvdunkle land-
skabers
afstande
og nærvær
kommer jeg
og erklærer
riget mit

Ingens hån eller under-
trykkelse
kan bære
vand mod de
århundredets
få altafgørende
kendelser
hvormed jeg
usvigeligt
sikkert
rammer min
barbariske
samtid

spurgt: "Hvor brænder det egentlig på hos den mand"? Digteren har åbenbart ikke formået at omvende ret mange til at tro på hvalerne og indianerne som hans egentlige anliggende. Men med erindringsbogen "Trefoldighedsbarn"

om fortabt loyalitet, på højde med Andersen Nexø, har selv hans modstandere måttet overgive sig. Her kom ikke bare et uforligneligt digterværk, en nøgle til forfatterskabet i øvrigt, men også et hologram, der rummer alle Lundbyes andre bøger tilsammen i et enkelt greb.

Her var ikke bare en moraliserende dinosaur fra Grønland, ædt af en hval, gift med en sæl, med fletningerne i klemme på Morten Korch. Her var en rigtig digter fra Langeland".

"Jeg er digter"

Brøggers tale slutter med en reference til en større dansk kulturinstitution, som ville have Vagn Lundbye til at skrive noget på kommando. Det fik han sat på plads med ordene: "Jeg er ikke forfatter, jeg er digter" ...

Suzanne Brøgger: "Der er forskel på forfattere og digtere, og det er forskellen, Akademiet honorerer med Den Store Pris.

Der vil derfor kræves klare regler for hvad digtning er og ikke er. Den ufravigelige regel må indebære, at et prisværdigt digterværk skal bygge på Rhinoloven*:

1. Du skal være anderledes
2. Du skal bære dit horn som et scepter
3. Du skal tage fejl
4. Du skal skille dig af med døende og døde
5. Kom dumheden i hu at du holder den hellig
6. Du skal trække tiden ud når du knepper
7. Du skal pisse mod vinden
8. Ær din afføring som var den dig selv
9. Du må ikke gøre dig mere end én tanke ad gangen
10. Uddø to gange daglig.

Da det ved nærmere eftersyn viser sig, at Vagn Lundbyes digterværk netop bygger på Rhinoloven og derfor opfylder reglementet for hvad en digter er, må vi sige: Endelig er retfærdigheden sket fyldest. Du er blevet set, Vagn, du er blevet fundet, du skal ha' Den Store Pris". o.

* Rhino: Næsehorns-han, ref. "Næsehornsdigte"

Referencer: Erik Skyum-Nielsen, Information 25-09-1980. www.danskeakademi.dk

Vagn Lundbye-fakta

Født 22 nov. 1933 på Herlufholms Alle 19, Vanløse. Af officersrslægt. Opvokset i Århus. Boet på Langeland siden 1963.

Uddannet officer, 13 år i forsvaret. Uddannet lærer i Århus 1961.

Debut i Vindrosen 1964 med novellen "En af disse". Første bogudgivelse: Romanen Signalement", 1966, som var stærkt inspireret af den danske provins og den nye franske roman. Senere har han udgivet en halvt hundrede bøger: Digte, noveller, romaner, essaysamlinger, fagligt prægede udgivelser af forskellig art samt filmmanuskripter og hørespil. De vigtigste værker er *Anholt-trilogien* (1978-1982), der anses for hans hovedværk, *Næsehornsdigte* (1990), *Palindromos. Eller Colombos sidste rejse* (1991), *Indianske skyggebilleder* (1992), *Trefoldighedsbarn* (2003), en højt berømmet delvis selvbiografi, og *Det nordiske testamente* (2007).

For tiden arbejder han på et værk om kvinderne i de islandske sagaer.

Tildelt:

1978: Kritikerprisen.
Minister Erna Hamiltons Legat for Videnskab og Kunst.
1979: Nomineret til Nordisk Råds Litteraturpris.
1980: Statens Kunstfonds livsvarige ydelse.
Adam Oehlschläger-legatet.
1983: Otto Rungs Forfatterlegat.
1986: Gyldendals Boglegat.
1991: Beatrice-prisen ved Det Danske Akademis årsfest.
1991: Drassows Legat (Dansk Forfatterforenings Fredspris).
1992: Kritikernes pris ved international lyrikfestival i Criova, Rumænien.
1993: Niels-prisen, af Niels Matthiasens Mindefond.
2000: Albert Dams Mindelegat.
2002: Det Danske Akademis Store Pris.
2003: Radioens Romanpris.
2008: Foreningen NORDENS Hæderspris.

MALMÖ GIK OVER SUNDET OG

**TO DANSKE TOPLEDERE I SYDSVENSK
KULTURLIV SÆTTER SEJLVEDE
FORDOMME OG MYTER TIL VÆGS**

TEXT OCH FOTO:
STURE NÄSLUND (SN)

”Ett sådant hus skulle aldrig byggas i Köpenhamn!”

Elsebeth Tank står på terrassen till Malmö Stadsbibliotek och ser mot den världsberömda byggnaden Turning Torso som djärvt reser sig högt över Kungsparkens gröna träd.

Elsebeth Tank är danska och sedan årsskiftet chef för det stora Malmö stadsbibliotek. Hon står på terrassen tillsammans med Jacob Fabricius, också han dansk. Sedan årsskiftet är han chef för Malmö Konsthall. Han håller med om att Turning Torso knappast skulle kunna förverkligas på andra sidan Öresund.

Tusentals danskar har flyttat över Sundet de senaste åren, främst till Malmö som numera har en stor dansk koloni. Billiga bostäder och lägre levnadsomkostnader har lockat danskarna hit. Den nya Öresundsbron har dessutom gjort det lätt att bo på ena sidan av Sundet och arbeta på den

andra. De flesta danska ”nysvenskar” har nämligen kvar sina arbeten i Köpenhamns-området.

Samhällsplanerarnas dröm

Integrationen av Skåne och Själland till en stor, mäktig Öresundsregion är samhällsplanerarnas dröm. Delvis har den besannats, men de danskar som flyttat över Sundet drivs nog mer av egoistiska privatekonomiska skäl än av drömmar om en integrerad region. Bostadsmarknaden har svalnat i Köpenhamn och huspriserna ökat i Malmö och därmed har också en viss återflyttning till Köpenhamn börjat.

För Elsebeth Tank och Jacob Fabricius är det annorlunda. De har nya arbeten i Malmö, och inte vilka arbeten som helst. Som chefer för det stora Stadsbiblioteket med 900.000 besökare om året och den välrenommerade Konsthallen ansvarar de för två av Malmös viktigaste kulturinstitutioner.

HENTEDE NYE KULTURCHEFER

Hur ska det fungera, två danskar på sådana poster? Många minns väl den svenske läkaren i Lars von Triers danska TV-serie "Riget", han som upprörd gick omkring och skrek:

- Danskjævlar!

Risken för att Tank och Fabricius ska råka ut för ett sådant tillmäle är inte särskilt stor. Inte heller risken att de ska mötas av någon "dansködare". Det var förr ett populärt tillnamn på svenska fotbollsspelare som lyckades slå det danska landslaget.

Stora förväntningar

Tvärtom är nog det rätta ordet. När de utsågs till sina tjänster möttes de av många lovord. Förväntningarna var stora. Kulturnämndens ordförande i Malmö imponerades av Fabricius internationella kontaktnät och hon berättade att nämnden var helt enig om att utse dansken.

- Det var som i Disneys "Tjuren

Ferdinand", sade hon, bedömningskommittén sade tveklöst:

- Honom ska vi ha!

Även Elsebeth Tank möttes av stora förväntningar. En skribent konstaterade belåtet att Malmö Stadsbibliotek nu fått en chef från ett av Europas ledande biblioteksländer.

Tank fick också många lovord när hon lämnade sitt dåvarande arbete i Danmark, hon var direktör för Danmarks Blindebibliotek. När hon avtackades av kulturminister Brian Mikkel-sen sade han bl a:

- Vi är stolta över dig i Kulturministeriet.

Och så tillade han:

- Du är nog den enda direktör som jag känner som systematiskt har kysst alla sina medarbetare!

Historien bakom denna något ovanliga egenskap ska inte berättas här, men med denna bakgrund går det knappast att misslyckas i Malmö.

Djärva idéer och fördomar

Alltså, två danska chefer som mötts med förväntningar som det verkligen krävs mycket för att kunna leva upp till. Om deras nytänkande och djärva framåtanda även på längre sikt applåderas återstår som alltid att se. Men deras djärvhet är kanske en del av deras syn på politikerna i Malmö som till skillnad från sina kolleger i Köpenhamn vågar förverkliga djärva och uppseendeväckande idéer inom arkitekturen. Det var därför som de fällde kommentaren om Turning Torso.

Danskar och svenskar har många seglivade fördomar om varandras länder. Många svenskar ser grannlandet som Tivolidanmark medan danskarna ofta kallar landet på andra sidan Sundet för Förbudssverige.

Elsebeth Tank tycks dock redan vara en sverigevän. Hon har en egen blogg på Internet och där kan man

läsa bl a : ”Der er så mange eksempler på at tolerancen og den sunde dømmekraft lever i det svenske hverdagsfund, og det er dybt behageligt, og inspirerer en opkørt dansker til lige at vende skråen en extra gang og selv udvise en anelse generøsitet”.

Styrka, svaghet och myt

På frågan varför hon vill arbeta som chef i Malmö svarar hon:

- Det är inspirerande att röra sig mellan sektorer, länder, kulturer och professioner. Relationerna är viktiga och avgörande för ledarskapet; om du är en god ledare eller inte beror på om du kan skapa relationer, att klara besvärligheter.

- Vilka besvärligheter har du mött i Malmö?

- Inga, därför att jag förberedde mig väl innan jag flyttade hit.

Jag visste att jag skulle möta kulturella skillnader. Det har jag också gjort, betydligt större än vad jag väntat mig.

Annorlunda verksamhetskultur

- Vilka stora skillnader?

- Verksamhetskulturen. I Sverige finns en konsensusprocess som omfattar allt. Det är en svensk tradition att se på kollektivet medan vi i Danmark ser mer på det individuella. Det har varit

De två danska kulturcheferna i Malmö, Jacob Fabricius och Elsebeth Tank. Här de mötts vis Gustav Adolfs Torg i centrale Malmö. Mellan dem ses en vattenkonst gjord av den dansk-svenske bildhuggaren Gerhard Henning. Vattenkonsten heter Öresund. En bättre symbol för danskarna i Malmö kan knappast finnas.

en intressant erfarenhet, bägge sätten har sin styrka och svaghet.

- Är man därmed mer chef i Danmark?

- Det är en myt, en fördom som svenskarna har. Tvärtom, avståndet mellan chef och personal kan vara större i Sverige. I Danmark är det mer informellt mellan chef och medarbetare.

I mitt internationella arbete har jag noterat att svenskar, engelsmän och japaner är lika varandra; de är alla indirekta och konsensusökande. Danskarna däremot är ofta direkta och kontanta.

Jacob Fabricius har gjort liknande erfarenhet i Konsthallen:

- När jag ställer en fråga här i

Malmö stadsbibliotek ligger vacker i ett av Malmös större parkområden. Den nya byggnaden t h har danske Henning Larsen som arkitekt och heter Ljusets kalender.

Malmö till medarbetarna tar det lite tid innan de öppnar sig och svarar, även på rätt enkla frågor.

- Har du råkat i konflikt med ditt danska sätt att vara chef?

- Nej, jag hade fördelen att i förväg som curator känna flera av medarbetarna i Konsthallen. Därför trodde man att jag visste allt om Konsthallen. Det gjorde jag naturligtvis inte, att vara chef för allt är något annat, men det har inte vållat några konflikter.

Framtidens bibliotek

Fabricius och Tank har varit chefer i Malmö sedan årsskiftet. På denna korta tid har de naturligtvis inte kunnat sätta sin egen prägel på allt. Men vad väntar bok- och konstvännerna i framtiden?

- Kommer Stadsbiblioteket fortfarande vara ett hus för främst böcker, eller får digitaliserade medier större utrymme?

- Det ska vara vad det är idag och något nytt. Framtiden handlar mycket om digitalisering, skapa mötesplatser, samarbete med andra institutioner. Framtidens bibliotek kunde kallas för Kunskaps- och kulturhus. Om vi betraktar barnen som framtidens vuxna som växer upp med nya medel att skaffa sig kunskap så skulle vi göra dem en björntjänst om vi bara gav dem böcker, säger Elsebeth Tank.

Glaskuben "Ljusets kalender"

Hon är även öppen för samarbete med andra kulturinstitutioner och hon tvekar inte att idag säga att folkbiblioteken har en framtid. Det blev hon klar över när hon stod inför bibliotekets omtalade nybyggnad, "Ljusets kalender", en hög fantastisk glaskub, för övrigt med danske Henning Larsen som arkitekt.

Även Konsthallens nye chef Jacob Fabricius är öppen för samarbete med andra institutioner, så malmöborna kan nog vänta sig en del överraskande nyheter.

När han får den klassiska frågan: Vad är egentligen konst? tar det lite tid för eftertanke innan han svarar, medveten om det svåra i att svara.

- Konst är vad konstnärerna anser vara konst, säger han till sist. Vårens föreställningar "Allmänbildning", som beskrivs i artikeln här intill, är ett exempel på vad som kan vara konst.

Konst på skånska landsvägar

Fabricius vill också utnyttja det offentliga rummet utanför Konsthallen för att förmedla vår samtids konst. Ett exempel är Konsthallens sommarprojekt, kallat Auto Stop. 12 konstnärers verk ska köras runt på skånska landsvägar av Konsthallens personal. Vad som sker då vet ingen, det är en del av idén.

Bl a genomförs en idé av den svenska konstnären Nina Canell som bor i Dublin. Hon vill att 300 liter vatten pumpas upp från olika vattendrag för att föras till Konsthallen där hon sedan installerar konstverket. Onekligen en något udda idé som säkert kan väcka en del undran hos de som vill att konst ska hänga på väggarna.

Två danskar har nu de närmaste åren möjlighet att prägla kulturlivet i Malmö. De togs emot med förväntningar om att tillföra bibliotek och konsthall nya, framtidsinriktade idéer. Det gamla ordspråket Lyckan står den djärve bi! passar därför väl in på deras utmaningar.

FAKTA

Elsebeth Tank, 52 år, är bibliotekare och MPA, dvs Master of Public Administration. Hon har arbetat vid olika folkbibliotek i Danmark; varit ordförande i Bibliotekarieförbundet, kulturchef i Køge och därefter direktör för Danmarks Blindebibliotek. Hon är Ridder af Dannebrog och medlem i flera internationella organisationer.

Malmö stadsbibliotek började sin verksamhet 1905. För 11 år sedan utvidgades det väsentligt med en omtalad tillbyggnad av den danske arkitekten Henning Larsen, kallad Ljusets kalender.

Biblioteket har 900.000 besökare årligen, men är stort nog för ytterligare 600.000.

Jacob Fabricius, 37 år, är konsthistoriker. Chefsjobbet i Malmö är hans första fasta tjänst. Från 1995 var han som free lance curator för olika utställningar runt om i världen. (Curator är den som bl a ansvarar för utformningen av utställningar och som har kontakt med konstnärerna.)

Malmö Konsthall invigdes 1975 och är ett av Europas största rum för utställning av samtida konst. Arkitekt är Klas Anshelm som utformat många offentliga byggnader i Sverige

EN TALKSHOW KAN OCKSÅ VARA KONST

Scenen är en liten föreläsningssal i Malmö Konsthall. En välklädd man i svart kostym, vit skjorta med svart slips sitter vid ett kraftigt belyst vitt bord.

Plötsligt reser sig mannen upp och går ut genom en dörr för att komma tillbaka med famnen full med vita kuddar.

Han går ut i publiken och delar ut de vita kuddarna, flera sträcker ivrigt fram armarna för att få en kudde.

På en stol längst fram sitter en man som ivrigt fotograferar med sina digitalkameror. Han följer engagerat med i händelserna, skrattar och applåderar tillsammans med den övriga publiken.

Det är Jacob Fabricius, chefen för Malmö Konsthall. Mannen i den svarta kostymen är den svenske konstnären Olof Olsson.

Det som vi bevittnar i föreläsningssalen är vad som kan betecknas som en konstföreställning, eller en "talkshow-performance" som konstnären själv

Konst är inte bara tavlor på väggarna. Det har Olof Olsson visat under våren i Malmö Konsthall där han utfört sina performance »Allmänbildning.« Som synes har han god kontakt med sin publikum.

kallar det. Improvisationen spelar en stor roll men förenas med detaljerade förberedelser för att helheten ska framträda som ett konstverk. På en stor duk projiceras bilder och texter från konstnärens vita dator som står mitt på bordet. Som ofta i nutida konst använder sig konstnären av den senaste tekniken.

Under 13 onsdagskvällar i våras genomförde han dessa föreställningar under samlingsnamnet Allmänbildning. Det är ett exempel på att konst sannerligen kan vara något annat än oljemålningar som hänger i guldramar.

Olof Olsson är sedan 1995 bosatt i Köpenhamn. Det var faktiskt Jacob Fabricius som var curator (den som ansvarar för en utställning) för hans första soloutställning, just i Köpenhamn. Redan då tog Fabricius aktiv del i vad som skedde på den köpenhamnska konstscenen.

Jag frågar Olof Olsson om hur han ser på Fabricius som chef:

- Han är ung för att vara chef (37 år). Han älskar konsten, det är alldeles uppenbart. Och han litar på sitt eget omdöme, sin smak.

Det kan nog bli en del komplikationer i rollen som chef för konsthallen,

men det är bara bra. Konsthallen byggdes ju på 70-talet och är en produkt av sin tid, av ett visst sätt att tänka.

- Min syn på konst ligger nog ganska tätt intill Fabricius. Konstnärlig verksamhet är ett sorts arbete som mycket påminner om vetenskapsmannens, det handlar om en "förståelseprocess" där konstnärskapet är viktigare än det enskilda konstverket.

- Är synen på konst olika i Danmark och Sverige?

- Nej, egentligen inte. Däremot är det en tydlig skillnad mellan Tyskland å ena sidan och Danmark/Sverige å den andra. Jag bodde ett år i Stuttgart och där hade konsten en mer självklar plats än här.

Efter Olof Olssons "talkshow-performance" som denna kväll har haft sex som tema vill många i publiken, mest kvinnor, växla ord med konstnären. Det här är också en konstnärlig uttrycksform som är beroende av publikens reaktioner. Och för att använda konsthallschefens ord: "Konst är vad konstnären anser vara konst".

Därmed har vi deltagit i ett konstverk denna afton, väl dokumenterat genom den nye konsthallschefens digitalkamera.

Lille ordliste

annorlunda	anderledes;
belåtet	tilfreds; fornøjet
besanna	bekræfte, opfylde
bildning	dannelse
dator	computer
enskilda	enkelte
fammen	favnen
framåtanda	fremdrift
fråga	spørge; spørsmål
förverkligas	virkeliggøres
i våras	i foråret
kuddar	puder
kvar	endnu
litar	stoler
lämna	forlade
numera	nu; fra nu af; herefter
råka ut för	komme ud for
skilnad	forskel
skäl	grunde
skrattar	ler
svalna	afkøle
tillmäle	skældsord
tevlöst	uforbeholdent
udda	her: særpræget
utmaningar	udfordringer

SN

EN DEL AF VORES GENER

Med venlig tilladelse bringer vi denne lille sag fra Politiken, 2. maj 2008.

**OPFORDRINGEN TIL SIDST I ARTIKLEN
GÆLDER IKKE MINDST FORENINGEN
NORDENS MEDLEMMER – MEN SEND
DEM TIL NORDENS NU'S REDAKTION, SÅ
TALER VI MED POLITIKENS BAGSIDE OM
SAGEN...**

Måske gælder det specielt når man er født i byer med navne som Ærøskøbing...

Jeg nærer en grundlæggende kærlighed til bogstaverne æ og ø – og lad os bare tage å med. På Ærø er der flere frydefulde stednavne med dem i sig: Grønnæs, Græsvænge, Vrå, Dunkær.

Jeg fatter ikke at den danske turistbranche ikke gør noget mere ud af de tre eksotiske tegn. Hvad sjovt er der for turister i at få askebægre og figurer med globaliserede navneformer som Copenhagen, Faaborg, Aeroekoeskøbing eller Grenaa på? Det er da langt mere sigende og karakteristisk med de dér specielle bogstaver. Og æ, ø og å er internationalt anerkendte bogstaver, så det er i verdenssprøgsamfundets interesse at vi bevarer dem som produktive og levende tegn.

Alle de tre nordiske sprog har jo disse tre ekstra vokaler, om end svensk skriver to af dem lidt anderledes: ä, ö. Sproggeniet Rasmus Rask foreslog

faktisk i 1825 – samme år som han foreslog bolle-å'et – at dansk skulle have et ø mere, ö, så vi kunne skelne mellem de forskellige udtaler og betydninger i ord som bør (= hat) og bör (= skal), dør (= udånder) og dör (= port). Ö'et levede i nogle årtier i bl.a. Höjskolesangbogen, men er forsvundet helt igen.

Men vi har altså de tre særvokaler at gøre godt med. Og det er jo i det særlige at ens kendetegn ligger. Måske er det bare ligesom de fire årstider: De fleste nordboere betragter ikke livet som komplet uden de to lange overgangssæsoner, forår og efterår, og kan ikke nyde sommeren rigtigt uden at have gjort vinteren med.

Og hvordan ville man kunne beskrive den nordisk-danske sjæl uden ord som: ømt, dvælende, kåd; dåre, sødme, kræse; kælke, tøve, dåne.

Man får helt lyst til at skrive et længere digt:

Ø-riget

Nænsomt sænker sjælen særken,
træder kærligt næsten nær,
tænder sælsomt læbers værken,
flænser længslens snære klæ'r.

Øboer søger sørejsens føn,
følger drømmens søde kløe.
Bølgernes tøjlesløse løn
løsner kødets bøse nød.

Når året låner vårens kåbe,
sår stråler i hårets strå,
så vågner kådhedens tåbe,
flår låsthedens låg på skrå.

Nænsomt låner drømmen glæden,
træder længslen sælsomt nær.
Lægger bånd på kådhedsskøgen,
sænker mørkets søde slør.

Det kan andre sikkert gøre meget bedre. Hvem kan skrive det bedste, æ, ø eller å-vers? KR

bagsiden@pol.dk

AF FORFATTEREN
SØREN SØRENSEN

DEN DANSKE LITTERATUR BEGYNDER I MALMØ

Sproghistorisk tilbageblik på situationen før og efter kløvnin-
gen af den danske nation

NEDENSTÅENDE ER EN OMSKRIVNING AF EN FORELÆSNING: INFLUENSER PÅ SPRÅKEN SEDAN SKÅNE SKILJDES FRÅN
DANMARK, HOLDT FOR FOLKEUNIVERSITETET I LANDSKRONA JUNI 2001.

Kort før jul 1837 modtog Grundtvig meddelelsen om at den særlige censur for hans vedkommende var ophævet. Ifølge traditionen skrev han så julenat et digt som han to måneder senere trykte som motto for sin vigtige afhandling *Skolen for Livet*. 1846 satte komponisten Henrik Rung melodi til, og den blev hurtigt yndet over hele landet. I strofe fem skrev Grundtvig:

*Modersmaalet er det Kraftens Ord,
Som lever i Folkemunde.*

Moders Navn er en himmelsk lyd har de fleste været med til at synge, og de der ikke har, bør skyndsomst opsøge en lejlighed til at få det gjort; ikke blot er det en herlig melodi i al dens elegisk-drømmende tonestrøm, dens tekst er en lang opremsning af kendetegn ved sproget som *Modersmaalet ved Øresund/ og trindt i de grønne Lunde*. Sproget bærer betegnelsen *modersmål* med al god grund, det vokser frem af og vokser sig større og rigere i folkets munde.

To sprogformer udvikles

Det gælder måske noget overraskende også skriftsproget og de to sprogformers gensidige udveksling. Sagen er kort sagt den at med tilblivelsen af en offentlighed, et civilt samfund, udvikles sproget i og med denne proces til at blive et offentligt anliggende. Hvor det før reformationen i første række havde

været et kommunikationsmiddel inden for en lukket kreds af familie og arbejdsfællesskab, to led der i det traditionelle landbrug og håndværk ofte var sammenfaldende, så bliver det nu også et medium for udveksling af information og meninger på nationalt niveau.

Reformationen sætter nemlig folkesproget ind som kirkens sprog, salmesangen får en afgørende vægt i dannelsen af den almindelige befolkning, men bliver altså også et vigtigt udtryksmiddel for kunstnere og intellektuelle, enten de er præster eller noget andet. Ud af denne kirkelige offentlighed fremspirer der med tiden også en anden der behandler økonomiske og filosofiske emner, og videre til fag- og skønlitteratur og ender i det politiske - på Grundtvigs tid, *Skolen for Livet* var en politisk afhandling.

Sladderens indflydelse

I den seneste menneskealder har sladderens fået en betydning i det offentlige rum som man tidligere har været tilstrækkelig anstændig til at undgå. Indtil da har Grundtvig haft ret i at lægge vægten på folkemunde, i løbet af 1900-tallet har ørene fået øget betydning.

Det beror på at de orale medier, lokalradioerne og de kommercielle tv-stationer, i de seneste årtier har fået mulighed for at beherske store

dele af informationsudvekslingen i det offentlige. Radioen har vi kendt i tre fjerdedele af 1900-tallet, og dens medarbejdere og dens formulerede sprogpolitik øvede en betydelig indflydelse på sprogudviklingen, ikke mindst ved prægningen til mindre dialekt og mere rigssprogsnorm, men denne indflydelse virkede sammen med litteraturens og pressens skriftlige ytringsformer. Det samme gjaldt filmen. Den egentlige oralisering kom med lokalradioen i 80'erne. Retfærdigvis bør det indrømmes at det sluddervorne i dansk og svensk lokalradio endnu ikke helt har nået de ekstremer man kan høre i central- og sydeuropæiske kanaler.

I sig er dette trin i sprogudviklingen et eksempel på udefra kommende indflydelser; det er utvetydigt at både sladder og sludderet der væltes ud over menneskeheden, har sit forbillende i amerikanske medier. Det er ikke det eneste eksempel på hvorledes sproget står under påvirkning af den også alment dominerende amerikanisering af så at sige alle livssfærer. At sproget påvirkes fra det dominerende sprog i den europæisk-amerikanske kulturkreds er på ingen måde noget nyt, plattysk, højtysk og fransk har gennemtrængt de nordiske sprog i tidligere perioder¹, som givernes kultur også på andre områder gennemsnittede det nordiske.

1 SE FEKS. ØERNE I ØSTERSØEN SIDE 90F.

Emil Wiinblad (1854-1935)

Tysk var hverdagsprog

Der er i øvrigt grund til mindes at både Danmark-Norge og Sverige i lange perioder har været flersprogede i den betydning at tysk sprog og kultur har været stærkt repræsenteret i hovedstæderne og mange købstæder som også på herregårdene, og det både i kultureliten og i håndværker- og arbejderkredsene. Tysk var hverdagsprog i København frem til o. år 1900, og da fagforeningerne blev organiseret i 1870'erne og 1880'erne, blev de dannet efter sproglige retningslinjer, for henholdsvis danske, tyske og svenske arbejdere. Man kan se det personificeret i en af dem der har øvet den største sproglige indflydelse på hele arbejderbevægelsen, nemlig typografen Emil Wiinblad som i 30 år var redaktør af *Social-Demokraten*, et blad der i hans tid udviklede sig til Nordens største dagblad; Wiinblad var søn af en svensk skræddersvend og en tysk mor.

Der lå altså en tvingende nødvendighed i at frigøre både skrift og tale fra det tyske ifald dansk skulle stå sig som et selvstændigt sprog. Det var Grundtvigs klarsyn der gjorde at det mest effektive våben mod fremmedsprog var *det Kraftens Ord/som lever i Folkemunde*, for der var den tyske indflydelse svagest og mindst, svagest og mindst i bondesproget. I denne

Christiern Pedersens bibel var den første bibel på dansk, den opbevares på Det Kongelige Bibliotek i København. I Helsingø kirke i Nordsjælland ligger der en kopi.

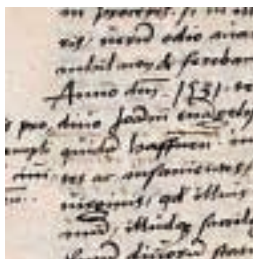
kamp var svensk en tro forbundsfælle, nærheden til nabosproget var et sandt arsenal i hele perioden fra midt i 1700-tallet til midt i 1900-tallet da tysk brat blev afløst af amerikansk.

Skånes sprog-forsvenskning

Denne tyske påvirkning havde imidlertid ikke samme vægt overalt hvor folk talte dansk. Efter 1660 deltes de dansktalende i to grupper. For indbyggerne i Østdanmark blev den svenske indflydelse stadig mere gennemgribende, blot 33 år efter Roskildefreden indførtes svensk som kirkesprog - noget i modstrid med den

lutherske opfattelse i øvrigt, og siden kom folkeskolen og værnepligten til. Effekten heraf kan aflæses af udviklingen i den del af Østdanmark der forblev i folkeligt samvær med de øvrige dansktalende, nemlig bornholmerne. I Skåne og Halland har vi fået hvad man kunne kalde svensk på dansk substrat, ganske parallelt med at den bofaste befolkning i Sydslesvig har talt tysk på dansk substrat².

2 JF KARL BOCK: NIEDERDEUTSCH AUF DÄNISCHEM SUBSTRAT. STUDIEN ZUR DIALEKTGEOGRAPHIE SÜDOSTSCHLESWIGS. KOPENHAGEN 1933.

Poul Helgesen (1485-1534): Skibykrøniken. Manuskript, omtale af stormen på Frue Kirke 1531.

Skånes språkliga försvenskning blev i 1979 beskrevet af forskeren Stig Örjan Ohlsson, men ingen har mig bekendt beskæftiget sig nærmere med følgerne af den storpolitisk fremkaldte opsplittning af de dansk-talende på to politiske enheder, den svenske og den danske stat. Det er selvsagt forbundet med nogen vanskelighed at beskrive en proces som ikke har fundet sted, derimod kan man nok antage at hvis den folkelige katastrofe som Roskildefreden fremkaldte, ikke havde fundet sted, ville den udvikling der foregik frem til 1658-60, nok have fortsat i samme spor. Som just Stig Örjan Ohlsson påpegede, så er det værd at mindes at *språket i Malmö... särskilt under reformationstiden hade väsentlig betydelse för en dansk riksspråksnorm*³.

Malmöes centrale rolle

Forholdet er nemlig det at det der begynder i Malmø, ikke som vittige københavnere ynder at hævde, er Asien; det er den danske litteratur i egentlig forstand og dermed den danske rigssprogsnorm der begynder i Malmø. Det var nemlig her de skrifter blev til som skulle lægge grunden under den danske lutherske kirke. Det var her den lærde humanist Christiern Pedersen (ca. 1480-1554) arbejdede på sin oversættelse af biblen, og selv om han vist ikke var skåning af fødsel, så er det givne at Øresunds-dialekten der var fælles for de to sider af sundet højt op imod år 1900, har været normgivende for bibeloversættelsen og dermed for udformningen af dansk som skriftsprog.

I hele det følgende århundrede er universitetet i København, forskningen

der og den litteratur der har sit udgangspunkt i de lærdes miljø, domineret af mennesker med baggrund i østdanske dialekter. Allerede før reformationen var et af de store forfatternavne hallendingen Poul Helgesen. Listen over skånskfødte lærde i tiden mellem 1500 og 1700 er imponerende så vel i længde som højde. Mange af de mest fremtrædende politikere havde deres baggrund i den stærke skånske adel, professorer, teologer, jurister og historikere havde ligeledes deres sproglige baggrund med sig fra opvæksten østensunds.

Man tør derfor trygt beskrive den sproglige udvikling i 1500- og 1600-tallet som stærkt influeret fra østdanske sprogsamfund.

I denne periode var det kirken, salmebogen og katekismus i sogneskolen der dominerede det offentlige sprog; det var her almindelige mennesker i alle dele af riget mødte den officielle sprognorm. Det er kendt at regeringen sendte præster rundt til sogne hvor der var embeder ledige, vi har tilmed eksempler på at islændinge har virket som præster eller degne i dansksprogede sogne. At der var jysk- eller fynskfødte præster i Skånelandene, var en lige så stor selvfølgelighed som at der var skånsk-, blekingsk-, hallandsk- eller Gotlandsfødte i jyske og fynske.

Exit al udveksling

Med kløvningen af den danske nation 1658 ophørte denne udveksling mellem landsdelene øst og vest for Øresund. Der kom aldrig mere jyder eller nordmænd til præste- eller dommerembeder i Skånelandene, der kom aldrig mere skåninger, blekinger eller hallendinger til Jylland eller Norge. Der blev aldrig siden nogen fra Halland der kunne skrive Danmarks historie, og salmisten Haquin Spegel fra Blekinge der er født som dansk undersåt i 1645, blev ikke Kingos medhjælper i skabelsen af salmebogen 1700, han havde 1694 været en ledende kraft i den svenske, og aldrig en af dem har fundet vej til den danske, mens Kingo dog er fundet værdig til den svenske.

NORDM STORE

AV ØYSTEIN RIAN
PROFESSOR I HISTORIE VED
OSLO UNIVERSITET, HISTORIE-
SEKTIONEN, HAR SKREVET
ADSKILLIGE VÆRKER, BL. A.
OM DANSK-NORSK HISTORIE

Maleri fra 1789 af den danske landskabs- og portrætmaler Erik Pauelsen (1749-90). Svinesund var stedet, hvor transport af passagerer og post mellem København og Norge krydsede det smalle sund, hvor også mange skibe passerede på vej til Frederikshald for at hente Norges vigtigste eksportvarer: planker og brædder.

3 SKÅNES SPRÅKLIGA FÖRSVENSKNING LUND 1979 SIDE 9.

ÆNDENE VAR DE FØRSTE TABERE

SVENSKERNE TOG EN STØRRE BID AF NORGE END AF DANMARK

At det i år er 350 år siden Roskildefreden i 1658, minner oss om at også Norden har en dramatisk historie. Folkene hadde ikke mulighet til å hindre at "de store" gikk til krig, og folkene bar alle krigens omkostninger. Nord-Europa var en krigsherjet region helt til 1800-tallet, med forgreninger videre til den 2. verdenskrig. Kongene i Nordens to monarkier var i mange hundre år de fremste pådrivere for krigspolitikken. Det som skjedde i 1658 var en logisk konsekvens av dette.

Det gamle norske kongerike var den første store taper i den nordiske maktkamp. I år nevnes knapt Norge i omtalen av det som skjedde for 350 år siden, og det avspeiler hvor maktesløst det norske rike da var blitt. I en personalunion som varte fra 1380

til 1536, hadde Danmark og Norge i gjentatte traktater avtalt at de to skulle være likestilt. Til tross for det satte kongene Hans, Christian 2., Frederik 1. og Christian 3. i årene 1502-37 inn et hårdkjør mot det norske selvstyre. Det endte med at Norge ble lagt under Danmark som lydrike, blottet for egne statsorganer. Christian 3 og hans etterfølgere fremstod fra 1536 som danske konger, med disposisjon over den norske krone og det norske rikes ressurser.

Bitre erfaringer

Ifølge Christian 3.s danske håndfestning av 1536 skulle Norge fra da av være under den danske krone slik som Jylland, Fyn, Sjælland og Skåne. Men nordmennene ble likevel ikke

betraktet som dansker, og de ble ikke brukt i overordnede embeder i staten. Dette røper samtidig hvor klart man i samtiden skjelnnet mellom nedarvede nasjonaliteter. Fra norsk side kjenner vi til hvor bittert selvstendighetstapet ble opplevd og hvordan nordmennene oppfattet de kriger som ble ført som danske kriger. Bare den svenske konge kunne endre dette, når hans stormaktsambisjoner rammet Norge.

Lenge var den danske krone den sterkeste i Nord-Europa. Danske historikere har i senere år tatt i bruk begrepet det danske imperium, og det med rette. Det danske monarki behersket et veldig territorium, fra utkanten av Hamburg i sør til Nordkapp i nord, fra Gotland i øst til Island i vest. Samtidig hadde den danske konge ambisjon om å være en av de ledende fyrster i det tyske rike, og han hadde ikke glemt at oldenborgerne også gjorde krav på Sverige.

Krigerkultur og militærstat

I motsetning til Norge hadde Sverige klart å holde på sin selvstendighet, takket være en større befolkning og en krigerkultur som hadde overlevd fra middelalderen. Ledet av et kongedynasti (Vasa) som i begavelse var oldenborgerne overlegne, klarte svenskene å organisere en militærstat som tok spranget fra forsvar til angrep i en forbløffende kjede av militære suksesser fra 1500-tallet til det ble satt et punktum med Karl 12.s fall ved Frederikshald i 1718. Disse seire fikk forsterket betydning ved at Sverige i motsetning til Christian 4. hevdet seg med glans i den tyske tredveårskrig (1618-48). Slik skaffet svenskene seg en usedvanlig krigstrent hær, og den stod bare noen dagsmarsjer fra Jylland.

Den svenske lemlestelse av den danske konges provinser ble utført i to etapper i en 15-årsperiode, først i 1645 og så i 1658-60. For Norges del er det en interessant forskjell mellom fredsforhandlingene i 1645 og de i 1658 og 1660.

Svenskerne krævede det halve Norge

Torstenssonfeiden (1643-45) ble avsluttet som følge av fredsforhandlingene i Brømsebro. Her fremmet svenskene krav på Skåne, Blekinge og Halland, men Christian 4. og det danske riksråd overtalte dem til i stedet å ta imot de norske landsdeler Jemtland og Herjedalen. Dermed kunne avståelsene av dansk land avgrenses til Gotland – og Halland i pant. Det danske utspill fulgte av at Norge var et lydrike uten innflytelse på den store politikk. Ja, i Brømsebro gikk det så langt at de danske forhandlere ikke tok opp at svenskene hadde okkupert to vidstrakte norske grensebygder, Idre og Særna (like store som Fyn). De ble dermed ikke levert tilbake, og de ble følgelig svenske slik som Jemtland og Herjedalen (til sammen ca. 53.000 kvadratkilometer).

I Roskilde i 1658 var de svenske krav enda større, og denne gang var svenskene selv ute etter store landsdeler i det norske rike: De krevde Trondheim len med underliggende Nordmøre og Romsdal, Båhus len, Island og Færøyene, samt Akershus len i 30 år, dvs. mer enn halve Norge, og de resterende områder ville da uten tvil hverken ha evne eller vilje til å forsvare seg. Dessuten krevde svenskene nok en gang Skåne, Blekinge og Halland.

Norges enorme tab

I denne situasjon ivret Frederik 3. mer for å hindre store avståelser fra Norge enn fra Danmark – trolig dels fordi avståelsene fra Norge nå ville føre til at hele dette rike ville gå tapt, dels fordi kongen i senere år hadde stått sterkere i Norge enn i Danmark. I Norge hadde han et dominerende krongods, og inntektene av norsk trelast, fisk, jern, kobber og sølv tettet mange huller i de katastrofale danske statsfinanser. Dessuten hadde monarkiet endelig klart å etablere et omfattende militærvesen i Norge. Den norske hær viste i disse år lovende takter, og sjøvante norske gutter dannet hovedstammen

av mannskap i den danske marine.

Frederik 3. strittet imot, men måtte likevel for Norges del gi opp Trondheims len med Nordmøre og Romsdal samt Båhus len, til sammen knapt 55.000 kvadratkilometer og 25 prosent av befolkningen. Og denne gang måtte den danske konge virkelig gi fra seg Danmarks landsdeler øst for Øresund, knapt 19.000 kvadratkilometer og 30 prosent av befolkningen i Danmark.

Svenskt skønmaleri eller danske overdrivelser?

Hvilket inntrykk gjorde avståelsene på folkene i de avståtte norske og danske provinser? Danske historikere har i senere år vist liten interesse for dette, mens svenske historikere har konsentrert seg om trekk ved overgangen som ikke var dramatiske eller traumatiske. Hvorfor det har blitt slik, kunne i seg selv være et interessant forskningsfelt, det henger blant annet sammen med et paradigme i senere års nasjonalitetsforskning: Man har hevdet at nasjonal identitet er en moderne konstruksjon fra 1800-tallet og at folk før den tid la liten eller ingen vekt på nasjonal tilhørighet. Men begrepet nasjon ble flittig brukt over hele Europa, også i Norden. Det var synonymt med det nordiske begrep folk (på norrønt het det tjud), og man hadde lenge talt og skrevet om nordmenn, dansker, svensker, tyskere etc. Av skriftlige kilder fremgår det

at mange var opptatt av hva som var typisk for forskjellige folk, og man tillia gjerne sitt eget folk sterkt rosverdige egenskaper.

Det ville være merkelig om alt dette skulle ha gått skåningene hus forbi. Skåne var et tradisjonsrikt dansk hovedland, og Lund hadde vært erkesetet for den danske kirkeprovins til 1536. Skåne var et rikt landbruksland og hadde blomstrende byer. Adelen var meget sterk, men også bøndene satt godt i det. Adel og bønder kjente hverandre godt, det var et patron-klient-forhold mellom dem, og adelen rekrutterte sine tjenere fra bøndene. Det var også tette relasjoner mellom adel og geistlige og mellom adel og borgere. Hovedstaden København lå rett over sundet, skåninger deltok i styret av rike og imperium, den utbredte kongedyrkelse ble innerliggjort ved kongens og hoffets nærhet, kirken fremtrådte som en dansk nasjonalkirke, skåningene hadde all anledning til å være klar over at de var danske og til å være stolte av det. Mange gjorde karriere i det danske imperium, ikke minst i Norge, der Skåning eller stedsnavn fra Skåne-landskapene var hyppige tilnavn/etternavn på embetsmenn og borgere som gjorde det godt i lydriket.

Glorificering

Forholdet til svenskene måtte være ambivalent, dels dreide det seg om handelsforbindelser og ønsker om at

Tegning fra ca 1850 af P. Holtermann (ingen data). Austrått ved munningen af Trondheimsfjorden er et af de få eksempler på norske herregårde. Den var kernen i et stort gods fra slutningern af middelalderen. Hovedbygningen blev opført af kansler Ove Bjelke i midten af 1600-tallet. Bygningen blev restaureret i 1961 efter et lynnedslag.

det skulle være fred, dels dreide det seg om kriger som måtte skjerpe bevisstheten om svensk og dansk og gi stoff til mindre vennlige følelser. Danske og svenske litterater hadde vært flinke til å glorifisere sitt eget land og uttrykke seg negativt om arvefienden, og vi finner mer folkelige uttrykk for disse holdninger i de mange folkeviser som er bevart fra 1500- og 1600-tallet.

Svenskene hadde lykket med et imponerende imperielt prosjekt i de siste hundre år før 1658. I dette prosjekt inngikk forestillingene om det svenske som en viktig ideologisk faktor. Den hadde sine røtter i kampen mot "danske" unionskonger i senmiddelalderen, der fiendebildet av danskene ble tegnet med sterke farger. Dette var en tradisjon som Gustav Vasa førte videre og forsterket i vasamonarkiet. Sentralt i den tids svenske ideologi var götisismen, forestillingen om at svenskene var et urgammelt heltefolk, som tellet goterne blant sine glorverdige forfedre.

Det udvalgte folk

I 1600-tallet forsterket Gustav 2. Adolfs krigspropaganda den svenske nasjonale stolthet. Svenskene var det utvalgte

Maleri af Christian Morholdt (om hvem man ikke kender nøjagtige data) fra 1686-88. Krigen 1675-79 er den eneste i nyere tid, hvor norske tropper stort set hele tiden opererede på fjendens territorium. Men soldaternes plyndringer og hærgen gav et dårligt forhold til lokalbefolkningen i Bohuslen. På billedet ses Ulrig Frederik Gyldenløves erobring af marstrand og dens fæstning, Karlsten.

folk som kjempet den gode strid for den sanne tro, noe de egnet seg særlig godt til fordi de var enkle og hederlige landsens folk som ikke hadde skjemt seg ut i urbant overklasseliv. At selvbildet som ekstremt vellykte soldater ble stort, er lett å forstå. Men krigen virket fryktelig brutaliserende, og store deler av den svenske hær kom til å bestå av råbarkede yrkessoldater, som var vant til de brutale metoder i tredveårskrigen. Slike folk var det dansker og nordmenn i de avståtte landsdeler ble stilt overfor.

Landavståelsene påførte de berørte innbyggere påkjenninger av mange slag: avbrutte økonomiske forbindelser, økonomisk krise, lojalitetskonflikter og tap av gamle kulturbånd var noen av de viktigste. De militære tyngsler rammet særlig hårdt tusenvis av mennesker, dvs. innkvartering av fremmede tropper og utskrivning av unge menn til svensk krigstjeneste. Her spilte det inn at befolkningen og de militære var fremmede for hverandre – det førte til at de militære opptrådte mer hensynsløst og til at befolkningen opplevde det som mer bittert.

Tordenskjold

I Norge var det båhusleningene som trolig skjønte mest av hva det var som forestod. Båhus len var et norsk kjerneland samtidig som det var et grenselandskap – båhusleningene visste hva makt var og hva krig dreide seg om. Derfor tryglet de lensmannen og deretter kommandanten på Båhus om å hindre avståelsen med væpnet motstand – den gamle norske

grensefestning Båhus hadde aldri blitt erobret i kamp. Mange båhusleninger flyttet/flyktet til Norge, og under den skånske krig (1675-79) oppnådde den norske hær adskillig støtte i befolkningen. Så sent som under den store nordiske krig (1709-20 for Danmark-Norges del) hadde Peter Wessel Tordenskiold lett for å skaffe seg rapportører i Bohuslän. Helt opp mot 1900-tallet hadde språket i Bohuslän et norsk preg, man skjelnnet mellom dette landskap og det gamle Sverige, og bohusläningene ble kalt norrbaggar (det gamle svenske og danske økenavnet på nordmenn).

I Trøndelag, Nordmøre og Romsdal kom avståelsen til Sverige som lyn fra klar himmel. Soldater fra denne landsdel hadde vunnet tilbake Jemtland og Herjedalen vinteren 1657-58, så det var vel ikke nærliggende å vente at det skulle føre til at deres hjemtrakter ble svenske. Nyheten førte til et sammenbrudd i respekten for de danske myndigheter, og svenskene møtte ingen motstand da de rykket inn.

Tvungen krigstjeneste

Båhusleninger, trøndere, nordmøringer og romsdalinger fikk raskt smake hva avståelsen innebar. Unge menn i stridsdyktig alder ble tvangsutskrevet til svensk krigstjeneste og sendt til regimentene i Baltikum, der de ikke hadde noen sjanse til å gjøre motstand. Mange klarte å rømme underveis – båhusleninger til Norge, de nord for Dovrefjell stakk seg enten unna

i sine vidstrakte bygder eller fant sikkerhet i rest-Norge. Fra Trøndelag, Nordmøre og Romsdal ble hele 2000 mann tvangsutskrevet – i forhold til folketallet ville det i Norge i dag tilsvare 150.000 mann. Over halvparten havnet i Baltikum og kom aldri hjem.

I Båhus len ble tyske ryttere innkvartert på gårdene, de hundset innbyggerne som da hadde mistet mange av sine beste menn i utskrivningene – dette pasifiserte befolkningen i den følgende krig – slik går det når et distrikt kommer i et militært jerngrep.

Generobring

Da Karl 10. Gustav gjenopptok krigen i august 1658, var det hans mål å utsette det danske rike, og ikke minst tok han sikte på å sikre seg resten av Norge. Tidligere under dansk styre hadde norske bondesoldater vært lite kampvillige. I krigen 1657-58 hadde de imidlertid kjempet langt bedre, og nå var det som om befolkningen virkelig våknet til dåd etter lange tiders militær tornerosesøvn.

Nå så de faren i hvitøyet, og for første gang etter 1536 ble det appellert til den norske patriotisme, trolig takket være den norske hærleder Jørgen Bjelkes fortrolighet med sine landsmenns sinnelag. Med et helt annet tempo enn tidligere organiserte myndighetene gjenerobringen av de midt-norske landskaper. En viktig grunn til at det gikk så raskt var bondebefolkningens oppslutning, både på Vestlandet og Østlandet. Og soldatene fra disse landsdeler fikk støtte av trøn-

derne da de gjenerobret Trøndelag i oktober 1658. Her løste de norske soldater to oppgaver: De slo tilbake en ny svensk invasjonsstyrke og de omringet de gjenværende svenskene i Trondheim, der de overgav seg i desember.

Stormagternes bestemte grenserne

Gjenerobringen av Trøndelag, Nordmøre og Romsdal er ikke minst et uttrykk for folkelig oppslutning om kampen mot et fremmed voldsherredømme. Det var bedre å gå tilbake til det danske styre som befolkningen hadde lært seg til å dempe ned gjennom lange tiders praksis i bondemotstand og bondetilpasning. At den norske hær også klarte å motstå gjentatte svenske stormløp mot Halden fra september 1658 til februar 1660, var nok en større militær bedrift, men den hadde heller ikke vært mulig uten at krigsmotstanden på norsk side var nøytralisert av en sterk vilje til å stå mot den truende svenske militærmakt. Folkelige holdninger gjorde en forskjell også i 1600-tallet.

I Danmark var det særlig Københavns forsvarskamp 1658-60 som mobiliserte til en bredere følelsesmessig oppslutning, mens Karl 10. Gustav festet tomme skruer på Skåne, Halland og Blekinge. Til syvende og sist var det stormaktene som nå bestemte hvor grensene i Norden skulle gå. Også på det diplomatiske frontavsnitt beholdt Sverige sitt grep om de østdanske landskaper.

Det er tvilsomt om den norske militære innsats spilte noen rolle for stormaktene. Frederik 3. ivret også i fredsforhandlingene i København i 1660 for å få beholde Trøndelag, Nordmøre og Romsdal, og denne gang fikk han stormaktenes medhold, og dermed ble det slik. Følgen av København-freden ble at den formelle underordning av Norge under Danmark ble mindre holdbar enn tidligere, fordi Danmark ikke lenger hadde et langt større folketall, og norsk økonomi hadde vokst i en lang årrekke.

Maleri fra 1699 af den hollandsk-danske kunstner Jacob Coning (ca. 1647-1724). Akershus Slot i Oslo blev i Christian 4.s tid kraftigt udvidet, og der opførtes høje volde rundt om Christiania. Nasjonalgalleriet, Oslo, deponeret i Oslo Bymuseum.

Akvarel fra 1697. Norske soldater. På den tid var beklædning og udstyr blevet nogenlunde standardiseret. Over lange strømper bar de knæbukser, og over skjorten bar de "kjole", i. e. en art (vind)jakke. Våbnene var flintebøsse og kårde.

Glemte tragedier

Løsningen kom ved innføringen av eneveldet høsten og vinteren 1660-61. Dermed kom den suverene konge til å herske uinnskrenket over begge kongeriker, Danmark og Norge. Og dermed ble også København en enda mektigere hovedstad. Likevel holdt regimet nordmennene noenlunde tilfredse, dels ved at eneveldet førte en norgespolitikk som tok hensyn til viktige interesser i landet, litt også

ved å smigre nordmennene: De var et tappert fjellfolk, som kjempet trofast for konge og fedreland. Det var en heder de hadde gjort seg fortjent til i skjebneårene for konge og fedreland, krigsårene 1657-60.

I år har det i Norge nesten ikke vært nevnt at landet i 1658 stod på avgrunnens rand, og det har blitt trukket et glemselens slør over den tragedie som da rammet mange unge menn i Trøndelag, Nordmøre, Romsdal og

Lille ordliste

Båhus	Bohus, Båhuslen
Der	hvor
patron-klient	herre og undergIVEN
råbarkede	
yrkessoldater	hårdhudede profesjonelle soldater ("landsknægte")
skjemt sig ut	gjort sig umulig
stakk sig unna	gemte sig, gjorde sig usynlig

Båhus len. De delte skjebne med utallige andre unge menn i altfor mange land i det krigsinfiserte 1600-tallet. Men også 1600-tallets sønner, fedre, ektemenn, mødre, hustruer og søstre hadde følelser.

Vi i det 21. århundre har ikke monopol på slikt. Derfor kan vi kanskje finne holdepunkt til å minnes dem ved hjelp av Sigrid Undsets gripende ord:

Ti sed og skikk forandres meget, alt som tidene lider, og menneskenes tro forandres, og de tenker annerledes om mange ting. Men menneskenes hjerter forandres aldeles intet i alle dager.*

* SIGRID UNDSET: FORTELLINGER OM KONG ARTHUR OG RIDDERNE AV DET RUNDE BORD. KRISTIANIA 1915.

KÆRLIGHEDEN TIL NORDEN

EEVA KILPI

Nordisk Biblioteksuges "Skumrigstid" sætter mandag 10. november fokus på den nordiske befolknings forhold til Norden - et forhold, som er præget af gensidig respekt og kærlighed landene imellem.

Årets tekst er nyskrevet til lejligheden af en af Finlands mest fremtrædende forfattere, Evva Kilpi.

Få steder i verden er der så fredeligt som i Norden. Få steder i verden omgås befolkningen, som var den én stor familie. Sprog og historie er fællesnævner. Med lidt god vilje forstår vi hverandre uden at bruge engelsk som kommunikationssprog. Skibe krydser

vore farvande til og fra nordiske havne, og Norden er et elsket rejsemål for os nordboer.

Naturen har givet fantasien grobund til vore forestillinger om trolde. Trolde er en del af vores natur og vores forhold til lys og mørke. Tove Janssons elskede Mumi-bøger giver fine beskrivelser af nordboernes forhold til bl.a. den lange vinter.

Vi har også noget så enestående som en fælles nordisk forening, der arbejder for nordisk forbrødring og samkvem over landegrænserne: Foreningen NORDEN. Vore landes regeringer samarbejder på ministerni-

veau gennem Nordisk Ministerråd, og vores konger, dronninger og stats-overhoveder omgås som gode venner. Nordisk samarbejde opstår i stadig nye former.

Hvad ligger til grund for dette?

Det må være mere end landenes fælles interesser i en kompliceret verden!

Det er fordi, vi bryder os om hinanden og har gensidig glæde af hinanden som folk.

Man kan vist godt sige, at vi i Norden har en nærhed til hinanden som kan kaldes KÆRLIGHED.

KANON ELLER - KANON?

*Recension av "Nordisk litteratur til tjeneste":
Kanon är ett fult ord*

Av Lars Huldén, Helsingfors
Professor, forfatter, litteraturforsker

Rent fonetisk är det väl inget större fel på kanon med huvudtryck på ka-. Men redan morfologin är problematisk. Svenska Akademiens ordlista har olika möjligheter; den bestämda singularformen kan vara kanonen eller kanon, den obestämda pluralformen kanoner, och den bestämda följaktligen kanonerna, alla med ká-. Svenska Akademiens Ordbok har ytterligare möjligheter. Men det är betydelsen som är värst. Anknytningen till Bibeln med dess kanoniska böcker ger en nyans av godkänt och icke godkänt åt ordet. Att tillhöra kanon är att vara godkänd, att inte tillhöra kanon är att stå ute i kylan. Kanoniseringsprocessen är i och för sig intressant och är föremål för diskussioner.

Nordiska ministerrådet har nu låtit utge en bok på nära 700 sidor med nordiska texter.

Nordisk litteratur til tjeneste heter den och har undertiteln Nordiske kanoniske tekster (ISBN 978-92-8931583—8). Bertel Haarder, dansk undervisningsminister, har försett

boken med ett förord. Det framgår där att den nordiska kanonen var hans idé, att den framfördes till Nordiska ministerrådet, där Danmark då var ordförandeland, att förverkligandet anförtroddes Nordiska språkrådet, som gav det vidare till professor Torben Broström, biträdd av cand. mag. Anders Juhl Rasmussen. Redaktörerna valde den mindre utmanande huvudtiteln.

Varje antologi är en sorts kanoniseringsprocess. I skolornas urval av litteratur i för modersmålsundervisningen har nationellt betydelsefulla författare länge fått huvudutrymmet och har därigenom blivit ännu betydelsefullare. Medan man hade utantilläxor i skolorna gav texturvalet eleverna en citatskatt för livet. I mina skolor läste vi på 1930- och 1940-talen Runeberg och Topelius. Fänrik Ståls sägner lärde vi oss utantill, Topelius Boken om vårt land skrev vi av med bläck i folkskolan. I gymnasiet tillkom andra verk av Runeberg, men också Strindbergs

Hemsöborna, möjligen i en skolupplaga. Detta var i Österbottens svensktalande område. I andra delar av Norden lästes andra verk.

Att ett nordiskt urval av litterära texter har getts ut är utan tvivel en berömlig gärning.

Boken skall självfallet finnas i alla allmänna bibliotek och kunna begagnas av enskilda läsare, i folkhögskolor, föreningar och studiecirkel. Hur mycken uppmärksamhet urvalet kan få i de vanliga skolorna med deras sammanpressade utbildningsprogram är osäkert. I skolbiblioteket bör den i varje fall finnas.

Redaktörerna har följt de nutida nationsgränserna. Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har fått sina urval, men också de självstyrda områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det samiska området, som sträcker sig över finskt, norskt och svenskt område, får dessutom ett eget avsnitt. Det är kanske så det måste göras. Urvalet från Norge är skrivet på äldre (dansk) skriftspråk, på bokmål och nynorska, Färöarnas både på danska och färöiska. Lite egendomligt verkar det ändå att den svenska dikningen presenteras i tre kapitel: Sverige, Finland och Åland. En uppdelning på språklig grund skulle ha lett till andra komplikationer.

Lars Huldén

Fremtrædende finlandssvensk kulturpersonlighet. Født 1926 i Jakobstad (Pietarsaari) i Vestfinland. Student 1944, udgivet bøger siden 1952. Professor i nordiske sprog ved Helsingfors Universitet 1964-89, ekspert i Carl Michael Bellmans og Johan Ludvig Runebergs forfatterskaber, samt i svenske dialekter og stednavne. Estimeret oversætter og fortolker af Shakespeare.

Har tillige skrevet skuespil, talrige digte og sange og leveret revy- og kabaretttekster. Tildelt en række priser, bl. a. Det Svenske Akademis nordiske pris.

Det nordiska samarbetets verklighet skulle ha skymts. Man kunde ha efterlyst exempel på nordisk diktning på andra språk, latin, tyska, grekiska, franska, engelska, och det kan man eventuellt göra också nu. Det skrevs en hel del på t. ex. klassiska språk under tidigare århundraden. En översättning av Saxo Grammaticus finns med. Och vilka uttryck tar sig nynordbornas litterära ambitioner?

Materialet presenteras i tidsperioder. Den äldre litteraturen sammanförs för Danmarks, Färöarnas Islands, Norges och Sveriges del till tiden före 1800. Andra tidsperioder är 1800 – 1870, 1870 – 1914, 1914 – 45, efter 1945. De stora krigens verk har bestämt periodindelningen. Från Finland anförs ingen dikt från tiden före 1800. Hade gränsåret varit 1809 kunde det ha motiverats med att Finland fram till dess var en del av Sverige. Men i så fall borde den norska litteraturen ha introducerats 1814 eller kanske först 1905! Kalevala (1835 och 1849) är väsentligen ett verk av Elias Lönnrot, men det bygger på folkdiktning av långt äldre datum. De svenska bygderna i Finland inklusive Åland har varit en rik källa för upptecknarna av nordiska medeltida ballader. Och det fanns betydande Finlandsfödda skaldar på 1700-talet (Frese, Creutz, Franzén). Ingen av dem skulle ha vanprytt urvalet.

Det är lätt att föreslå tillägg. Men redaktörerna har utan tveklöst lyckats väl med att skapa en bild av den nordiska litteraturen från äldsta tid till våra dagar. De nordiska bidragen till världslitteraturen hittas naturligtvis exemplifierade, den isländska sagan genom Gisle Surrsson saga, balladen genom visan om Ebbe Skammelsson (Danmark, Sverige) vars tema övrigt

bröllopsgäst är spritt över Norden. Stora namn är det gott om: Bellman, Ibsen, Laxness, Lagerlöf, Blixen ... Positivt är, tycker jag, att psalmen har fått plats bland andra genrer. Den stolta svenska vistraditionen utom Bellman (Almqvist, Sjöberg, Taube m.fl.) känner jag en viss saknad efter. Det lilla åländska materialet hade kunnat kompletteras med någon kortnovell av Helle Hellberg. Att välja bland nulevande författares dikter och prosastycken måste ha varit svårt. Jag har inte en sådan överblick av nordisk nutidslitteratur att jag kan komma med någon allvarlig kritik. Att ett kanoniserat namn någon gång har vägt mer än en icke omedelbart anslående dikt, har jag en känsla av, men vill jag inte komma med något exempel på.

Alla numren i antologin är återgivna med modern stavning och i allmänhet efter andra sena utgåvor. Det finns en lista på källorna. De grönländska, isländska, färöiska, finska och samiska exemplen finns med både på originalspråket och i översättning till danska, svenska eller norska. Både till originalen på dessa språk och översättningarna finns det ett bifogat häfte med ordförklaringar på svenska. De svenska originalen och översättningarna har inte ansetts behöva några förklaringar. Omslagets båda sidor och ryggen pryds av författarporträtt, som det finns en nyckel till på s. 691.

Nordisk litteratur til tjeneste är ett verk som det har funnits en uppenbar beställning på, och jag kan inte annat finna än att redaktörerna har löst sin uppgift väl. Undertiteln ställer jag mig tveksam till, även om den står i obestämd form. Den avgränsar en hage inom ett mycket större och lika grönt gräsområde som vi nordbor har tillgång till.

Lille ordliste

anførtro	betro, overlade, meddele
anslående	tiltalende, virkningsfuld
begagnas	bruges, benyttes
bifogat	vedlagt
enskilda	enkelte, private
fonetik	læren om sproglydes frembringelse, opfattelse og forbindelse
fult	grimt, stygt
gott om	rigeligt, mange af
hage	indhegning; vænge; lund
kylan	kulden
källa	kilde
känner	føler
känsla	følelse
morfologi	læren om ordenes former og deres forandringer
olika	forskellige
redan	allerede
självfallet	selvfølgelig
skymts	sløret
till dess	indtil da
utantilläxor	udenadslære
utmanande	udfordrende
utom	bortset fra
utrymme	plads; råderum; spillerum
varje	hver
vägt mer	vejet tungere
ändå	alligevel
återgivna	gengivet

DETAILLERET RAPPORT FRA EN ERFAREN NORDISK MIDDAGS- ARRANGØR

Formanden, Frode Riber, har ordet

Nordisk Gæstebud i Holstebro er kontakt og samværshygge om ny god mad!

FORENINGEN NORDEN I HOLSTEBRO ER EN LOKALAFDELING MED EN EFTERHÅNDEN MANGEÅRIG TRADITION FOR AT ARRANGERE NORDISK GÆSTEBUD. REDAKTIONEN BAD OM EN INDBERETNING OM, HVORDAN ÅRETS MIDDAG I MARTS SPÆNDTE AF FORMANDEN, FRODE RIBER, BERETTER:

Det begyndte sammen med det nye årtusinde, dvs. i 2000 arrangerede vi den første nordiske fællesspisning med færøsk tema. De næste to år var temaet også Færøerne, men siden har man været omkring Norge, Sverige, Island og Grønland.

Arrangementet foregår i kulturhuset i Holstebro hvor der også er køkkenfaciliteter. Fremgangsmåden er så, at man finder herboende personer fra det valgte land og allierer sig med dem omkring madlavningen, så den kommer til at indeholde specielle nationale retter, ligesom man prøver i fællesskab at underholde med kulturelle indslag og fortællinger fra det pågældende land.

Fællesspisningerne har været meget populære og derfor velbesøgt. Der har været fin pressedækning, bl.a. var der et år indslag i TV-MidtVest, hvor der blev danset færøsk kædedans.

Spisekortet

I år var der så igen fokus på Norge. Der blev nedsat et festudvalg, og da man er i den heldige situation at have

en nordmand i bestyrelsen var det let også at få kontakt til yderligere et par nordmænd eller personer, der har boet i Norge.

Menuen blev planlagt og kom til at bestå af:

Forret: En halv skive groft franskbrød med røget laks, røræg og asparges

Hovedret(ter): "Kumle" eller raspebol-ler med baconsnitter, kålrabistuvning og pinne-kød

Dessert(er): Rømmegrød, hertil fladbrød og spegepølse (rensdyr-fårblandet kød)

Til kaffen: Lefser, succé- og fyrstekager, vaniljeis med krumkager og multebærsyltetøj

Næste opgave var at fremskaffe de rigtige råvarer fra hjemlandet, i dette tilfælde Norge.

Det blev klaret ved hjælp af et familiebesøg i Norge, hvor man fik stukket en indkøbsseddel i hånden.

Norges historie og 17 maj fortællendes af Kirsti Nielsen

Hovedretten serveres for en svensk deltager

Forretningsudvalget var også repræsenteret (formandens kone, Merete Riber)

Kumle eller raspeballer med bacon

Der røres i rømmegryden

Pinnekød

Fyrstekagen

På denne måde lykkedes det at få hjembragt:

- Bygmel (til "Kumle")
- Pinne-kød
- Basis til rømmegrød
- Fladbrød
- Spegepølser af rensdyr, får og blandet kød
- Lefser
- Multebærsyltetøj

Selvom der kunne forberedes en del forinden var der travlhed ved gryderne i køkkenet fra ca. kl. 17. Arrangementet var annonceret til kl. 18.30, dvs. gæsterne begynder at indfinde sig fra kl. 18. Der deltog ca. 50 personer, hvilket stort set var det maksimale lokalet kunne rumme.

Trælaks

Som navnet "Nordisk gæstebud" antyder, er arrangementet først og fremmest selskabeligt samvær omkring noget nordisk. I dette tilfælde omkring det norske!

Efter velkomsten, hvor der blev fortalt om Nordisk Gæstebuds tilknytning til Nordens Dag den 23. marts (Helsingforsaftalen 1962), blev der indledt med en fællessang, selvfølgelig Norges nationalsang "Ja vi elsker dette landet".

Bortset fra forretten, der var serveret ved ankomsten, foregik serveringen som buffet, hvilket medvirkede til, at gæsterne fik sig rejst og kom i kontakt med hinanden.

Før de enkelte retter blev serveret blev der fortalt lidt om rettens historie. Det blev indledt med at Margun ved hjælp af en "træmodel" af en laks (også hjembragt fra Norge) fortalte om laksen og dens betydning for fiskeriet i de norske elve.

Undervejs underholdt Kirsti med fortælling om Norges nyere historie, specielt omkring Norges grundlovsdag den 17. maj, og Margun fortalte om en rejse tilbage til barndomslandet Norge - alt sammen kombineret med livlig snak ved bordene, ligesom der i løbet af aftenen blev sunget flere norske sange. Der var således en positiv stemning hele vejen igennem.

Aftenen sluttede kl. ca. 22, hvorefter der forestod et større oprydningsarbejde for arrangørerne, der samtidig kunne konstatere, at gæstebudet endnu engang havde været en stor succes!

Frode Riber

THORBJØRN EGNER OG VELFÆRDSDRØMMEN

TERJE NORDBERG MINDES SIN BARNDOMS KARDEMOMME-LOV, DER KALDER
DET BEDSTE FREM I SELV DE DOVNE OG DE ASOCIALE

Af Terje Nordberg

Thorbjørn Egner blev født i Oslo i 1912. Han blev uddannet på kunsthåndværkerskolen i Oslo og arbejdede både som tegner og grafiker. Kun 18 år gammel blev han leder af en teatergruppe og stod selv for både tekst, scenografi og kulisser. Under Anden Verdenskrig begyndte han at udgive billedbøger, bl.a. illustrationer til de norske folkeeventyr.

Fra 1946 havde han faste børneprogrammer i radio, og alle norske børn lyttede med, når han læste op af sine berømte børnebøger, først og fremmest Karius og Baktus (1949), Klatremus og de andre dyrene i Hakkebakkeskogen (1953) og Folk og røvere i Kardemomme by (1955). Bøgerne er oversat til over 20 sprog og udkommer stadig i nye oplag. I Norge taler man i dag ligefrem om Egner som filosof à la A.A. Milne (1882-1956), Peter Plys' engelske forfatter med de zen-inspirerede refleksioner. Typisk er det da også, at Thorbjørn Egner blev den norske oversætter af netop Peter Plys ("Winnie-the-Pooh")..

Næst efter Henrik Ibsen er Thorbjørn Egner den norske dramatiker, som er hyppigst opført i udlandet, og over 100 teatre rundt om i verden har opført hans skuespil, og til næste år opfører Bellevue Teatret "Folk og Røvere i Kardemomme By" for 25. gang.

Fra 1950 til 72 udgav Thorbjørn Egner et omfattende læsebogsystem i 16 bind til norskundervisningen i norsk fra 1. til 6. klasse. Selv regnede han disse bøger som sit hovedværk. Thorbjørn Egner nåede lige akkurat at lægge grundstenen til "Kardemomme By", en forlystelses- og legepark i Kristiansand med 33 rigtige huse, sporvogne, røvere og alt tilbehør i naturlig størrelse. Men han så den aldrig færdig. Thorbjørn Egner døde juleaften 1990.

Onkel Thorbjørn med fløjsstemmen

I 1955 var jeg en lille, norsk gut. Jeg gik i første klasse, og hver morgen stod den på "Barnetimen for de minste". Lidt i syv sad jeg derfor i min sribede pyjamas og pillede utålmodigt i radiokabinettets ternede højttalerbetræk. Især når det var Thorbjørn Egner. Han

var noget særligt. Min skolevej gik forbi hans hus i kunstnerkolonien ved Ekely, næstnabo til Edvard Munchs atelier, og en af hans døtre gik i min parallelklasse. Hun lignede lille Kamomilla fra Kardemomme By, og hendes navn var som stjernestøv. Desuden kendte jeg hans tekster og tegninger ud og ind fra mine skolebøger, hvor Onkel Thorbjørn fortalte spændende, men trygge historier om Ola-Ola og livet på en norsk bondegård. Der var noget magisk ved hans bløde stemme. Det var som om han talte kun til mig, og når min mor kom med levertran på en ske, så gled den ligesom lidt lettere ned.

Men hvor ligger Kardemomme by?

Historien om Kardemomme By var noget særligt. Den handlede jo om rigtige mennesker. Ikke mus, ræve og

tandtrolde som i Hakkebakkeskoven og Karius og Baktus. Den var virkelig. Og dog. "Kardemomme by ligger så langt borte, at ikke andre end du og jeg og nogle få andre ved hvor den ligger", sagde fløjlsstemmen. Så svævede jeg af sted på fantasiens vinger. Men hvorhen? Jeg var videbegærlig og kiggede i atlasset mere end én gang. Hvor lå Kardemomme i grunden? I Nordafrika? Tunis måske? Der var jo både palmer og kameler, og Kasper, Jesper og Jonathan havde, til trods for deres nordiske navne, både sydlandsk temperament og udseende. Jeg stavede mig frem... Karby, Karcaq, Kardeljevo, Kardhamila...nej, ingen Kardemomme! Øv, øv. Kunne man ikke en gang stole på onkel Thorbjørn? Jeg husker endnu skuffelsens små nålestik. Men var det måske netop det forføriske, som gjorde

historien så god? Måske var den gode fortælling netop løggen, som fortalte sandheden? Kardemomme lærte mig noget om forføriske stemmer og glæden ved den gode historie. Men også at Kardemomme hverken lå i Afrika eller noget andet sted. Kardemomme var lige her. I en af Oslos vestlige drabantbyer, i stolen i stuen, foran radioen med en hjemmegående mor og smagen af levertran.

...og for øvrigt kan du gøre som du vil

Det lille samfund var et sindbillede på den norske efterkrigstid, og politimester Bastian og hans flinke kone repræsenterede drømmen om velfærd og retfærdighed for alle. Også for asociale, oprørske røvere, der så anderledes ud. Jeg lærte, at de fleste problemer var af forbigående karakter,

at løver ikke brøler på fuld mave, og at der selv indenfor Tante Sofies hvide, nystrøgne bluse banker et ildfuldt hjerte. Godt nok kan katastrofen somme tider blusse op, men kun med det formål at afprøve fællesskabets styrke. Alt ender derfor som regel godt, for med Kardemommeloven i hånden møder politimester Bastian både de snerpede og de kritiske, de dovne og de asociale med tillid og rummelighed og kalder dermed det bedste frem i dem.

Jeg har altid prøvet at huske, hvad onkel Thorbjørn lærte mig den gang for 50 år siden, og når jeg lukker øjnene hører jeg tydelig hans stemme: "Du skal være god mot andre, du skal være grei og snill og forøvrigt kan du gjøre som du vil."

TEKST & FOTO:
GUNILLA HEICK

Finnebørn med et ben i hvert land

OMTRENT 400 FINNEBØRN, DER ER BLANDT DE CA 4000, SOM KOM TIL DANMARK I KRIGSÅRENE I BEGYNDELSEN AF 1940-ERNE, BOR STADIG HER. EN DEL AF DEM MØDES STADIG TRE GANGE OM ÅRET

Jeg kom til Danmark den 7. juni 1942, fortæller Kai Palomäki Schmidt. Det varede sytten år før jeg gængså Finland, og da havde jeg ikke noget fælles sprog med resten af familien.

Hele sit voksne liv har Kai Schmidt været lærer i Sønderjylland. Halvtreds år efter sin ankomst til Danmark tog han initiativ til foreningen ”Suomalaislapset Tanskassa-Yhdistys” (Foreningen for finnebørn i Danmark). Foreningen holdt sit første møde på Finlands 75 års selvstændighedsdag 6. december 1992. Kai Schmidt har været formand fra begyndelsen.

Nu er han pensionist, ligesom de øvrige finnebørn. Tre gange om året mødes dem, der vil og kan, til forårs- og efterårsmøde plus generalforsamling. Forårsmødet 2008 blev holdt sidst i marts på Højeruplund ved Stevns klint, hvortil 77 mere eller mindre gråhårede deltagere havde fundet vej.

- Her er vores baby, introducerede Kai en næsten to meter høj, glad mand. Gunnar Bergstrøm var nemlig træffets yngste finnebarn, født 1943. Han er gift med danske Anne, og de to har sammen designet nye bluser med foreningens logo.

De fleste finnebørn havde finsk som modersmål, men fra for eksempel den finlandssvenske familie Bergstrøms store barneflok i Helsingfors blev fire af de ti børn sendt til Danmark. Også Gunnars bror Kaj Bergstrøm deltog i træffet på Stevns. Han var fjorten år da han vendte tilbage til Finland. Det følte underligt, siger han, og smiler når han fortæller om sin tolvårige broders første spørgsmål: ”Kan farbror säga vad klockan är?” Selvom Kaj kun var to år ældre, var

han alligevel en ukendt fremmed for lillebroderen.

Kaj Bergstrøm blev uddannet konditor i Helsingfors. Han aftjente også sin værnepligt i Finland. Men så vandt længslen efter Danmark, og han flyttede tilbage.

Mange år og et afsluttet ægteskab senere var Kaj Bergstrøm en aften i 1990 til jazzkoncert på Underhuset i Holbæk. Her begyndte han at snakke med May-Christine, også hun fraskilt. I løbet af aftenen nævnte Kaj at han egentlig var født i Helsingfors.

- Da begyndte jeg at grine, og Kaj kunne ikke forstå hvorfor, fortæller May-Christine. Men jeg var jo også født i Finland!

Det viste sig at det var to finnebørn der havde mødt hinanden! Sød musik opstod, og nu har de været lykkeligt gift i femten år.

Men ikke nok med at de begge kom fra Finland – det viste sig at de som spæde havde boet kun få kilometer fra hinanden i Helsingfors. May-Christine blev godt nok født i Borgå, men familien flyttede snart til bydelen Åggelby i Helsingfors. Og Kaj levede sine første år i bydelen Baggböle ikke langt derfra, før han som toårig blev sendt til Danmark. Her kom han til at bo hos en familie i Bjæverskov. May-Christine var tre et halvt år, da hun kom til Hjørring.

Kaj og May-Christine repræsenterer to af de mangehånde skæbner for finnebørnene. De hører begge til dem, der kun har gode minder og erfaringer fra tiden som barn i et nyt land. Andre har oplevet en langt større splittelse og har fået sår på sjælen, der aldrig er blevet helet – selvom de ved, at alt blev gjort for deres eget bedste. Læs mere på www.finnbarn.dk

Tre piger, der blev sendt væk fra Finland i krigsårene, og alle tre nu bor i Danmark. Fra venstre Rut Maria Grönroos, født i Borgå, Marita Petersen født i Helsingfors, og Marianne Clement Larsen, født i det finske Viborg. Rut blev sendt til Danmark, mens Marita og Marianne kom til Sverige. Marianne Larsen, der har skrevet bogen om finnebørnene i Danmark, var arrangør af træffet på Stevns. Hun er nu gået af efter 25 år som formand for Foreningen NORDEN på Stevns; i alt 46 år sad hun i bestyrelsen.

Yngste finnebarn på træffet var Gunnar Bergstrøm, født i Helsingfors. Gunnar har sammen med sin kone Anne designet nye skjorter med foreningens logo.

To finnebørn, der fandt hinanden i moden alder: Kaj Bergstrøm fra Helsingfors med fru May-Christine, født i Borgå. ”Det bedste der er sket for os”, siger de om deres ægteskab.

Kai Palomäki Schmidt, født i Helsingfors, tog initiativ til finnebørnsforeningen i 1992. Han har været formand lige siden.

Mindeord:

Mette Koefoed Bjørnsen

Fhv. forligsmand Mette Koefoed Bjørnsen døde søndag 30. marts. I en årrække var hun valgt kritisk revisor for Foreningen NORDEN, der ved begravelsen var repræsenteret af generalsekretær Peter Jon Larsen.

Fhv. MF, journalist, cand.polit. Frank Dahlgaard, Bagsværd, skriver følgende mindeord:

De fleste husker nok Mette Koefoed Bjørnsen som statens myndige forligsmand i årene 1988-1992. I fagbevægelsen og blandt arbejdsgiverne cirkulerer stadig historier om, hvordan Mette Koefoed i Forligsinstitutionen på Skt. Annæ Plads lod lønforhandlingerne køre i døgn drift, så forhandlerne på begge sider til sidst var parate til at indgå forlig om næsten hvad som helst – bare de kunne få lov til at komme hjem og sove. "Hvad siger I? Er I trætte? Sikke noget sludder! Sådan nogle store stærke mandfolk er da ikke trætte allerede. Nu tager vi et glas vin, og så fortsætter vi".

Jeg ser stadig for mig Mette Koefoed Bjørnsens smil, når hun fortalte, hvordan hun styrede forhandlingerne i "Forligsen". Hun lod dem ikke slippe. Hun kørte forhandlerne med hård hånd – uden selv at vise tegn på træthed. Hun elskede at vise de mandlige forhandlere fra fagbevægelsen og arbejdsgiversiden, at hun var mere mandfolk end dem, når det kom til stykket. Og det var hun.

Jeg har selv prøvet at blive kørt ned af Mette Koefoed – selv om jeg er 26 år yngre. Det var i 1999, da hun og jeg sammen skrev og redigerede bogen "Euro eller krone – fordele og ulemper ved euroen". Jeg mødte op

hos hende på Østerbro i København lørdag morgen, men da klokken var 20 om aftenen, var jeg kørt træt. Mette Koefoed var derimod lige så frisk som om morgenen. "Er du træt?" spurgte hun forundret. "Vi mangler jo stadig at gennemgå de sidste fire kapitler".

Selvom Mette Koefoed var en kompetent og helt speciel forligsmand, lå hendes største styrke i evnen til at forklare kompliceret nationaløkonomisk stof. Med Mettes død har Danmark mistet en uovertruffen formidler. Ingen kunne som hun i skrift og tale forklare indviklede nationaløkonomiske sammenhænge, så det kunne forstås af almindelige mennesker. Hun skrev og redigerede omkring 100 bøger om samfundsforhold. Hun mestrede sproget og hun mestrede nationaløkonomien. Det var i høj grad Mette Koefoeds fortjeneste, at Danmarks Statistiks tiårsoversigt blev en bestseller blandt lærere og studerende. Kedelige tabeller og tal blev omsat til forståelige grafer og illustrationer. Mette Koefoed lod sig ikke imponere af fremmedord eller høje lixtal. Tværtimod. "Lad være at skabe dig! Skriv dog dansk, så det kan forstås!"

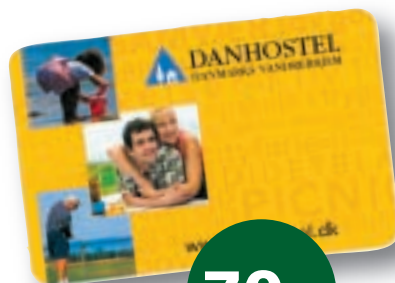
Med Mette Koefoed Bjørnsen død har unionsmodstanderne mistet en

stærk kraft. Mette Koefoed var nemlig indædt modstander af, at EF skulle udvikle sig til EU, en altomfattende økonomisk og politisk union med fælles valuta.

Da jeg i foråret 1998 tog initiativ til dannelse af foreningen "Nationernes Europa – EF-tilhængere imod mere union", tilsluttede Mette Koefoed Bjørnsen sig straks. Og hun nøjedes ikke kun med at bidrage med sit gode navn og rygte. Til min overraskelse var hun fra første færd en særdeles aktiv og initiativrig deltager – og hun blev hurtigt foreningens naturlige midtpunkt og ukronede dronning. I hendes lejlighed på Østerbro har foreningen holdt mange konstruktive møder, hvor taktikken blev lagt og argumenterne prøvet af. Op til folkeafstemningen om euroen i 2000 var Mette Koefoed en stor irritation for det unionspolitiske flertal. Med hende blandt euromodstanderne kunne Poul Nyrup Rasmussen og Anders Fogh Rasmussen nemlig ikke bruge påstanden om unionsmodstanderne som uvidende og snæversynede.

Mette Koefoed Bjørnsen var en personlighed og et stort menneske, som vil blive husket og savnet længe. Æret være hendes mindre.

VANDREHJEMSKORT
2008

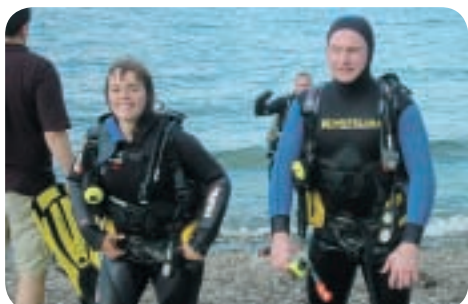
70,-

Foreningen NORDENS Landskontor udsteder vandrehjemskort for hele 2008 ved henvendelse til landskontoret, Maj-Britt Skovbro Hansen, tlf. 3542 6325.

Kortet gælder for én person hele året

Alt henvendelse til: Foreningen NORDEN i Danmark • Malmøgade 3 • 2100 København Ø

GIV DINE BØRN OG BØRNEBØRN NORDISKE OPLEVELSER MELD DEM IND I Foreningen NORDENs Ungdom

Foreningen NORDENs Ungdom

Som medlem af Foreningen NORDEN kender du allerede til de mange dejlige oplevelser Norden og vores nordiske aktiviteter giver os, men kender du også til Foreningen NORDENs Ungdom?

Vi er en ungdomsorganisation med godt 400 medlemmer i alderen 18-35 år, men vi vil gerne dele vores nordiske oplevelser med flere unge mennesker. Derfor håber vi, at du vil fortælle dine børn, børnebørn, nevøer eller niecer m.fl. om alle de gode tilbud, vi har, og hvor spændende Norden er.

Som medlem modtager man medlemsbladet Balder og desuden giver et medlemskab adgang til en mængde af spændende arrangementer. Hvert år begiver vi os af sted på adskillige rejser, hvor vi hygger os sammen og lærer den nordiske kultur at kende. I år går en af rejserne eksempelvis til Færøerne, hvor man mødes med andre nordiske unge.

Derudover arrangerer de otte lokalafdelinger løbende en række danske arrangementer. Vi går i biografen, smager på nordisk øl eller tager til rockkoncert sammen. Kun fantasien sætter grænser, når vi planlægger nordiske aktiviteter, og alle kan byde ind med idéer til nye arrangementer, så der skulle gerne være noget for en hver smag.

Se tidligere og kommende arrangementer på vores hjemmeside www.fnu.dk

Indsend indmeldelseskuponen og få adgang til et væld af nordiske oplevelser.

Send kuponen eller fax den på 3542 8088

- Jeg ønsker medlemskab af Foreningen NORDENs Ungdom for kr. 85,- om året.
- Vi ønsker parmedlemskab af Foreningen NORDENs Ungdom for kr. 150,- om året
– opgiv navn og fødselsdato på begge personer.
- Jeg ønsker at blive kontaktet af en person fra mit lokalområde.
- Jeg ønsker mere information om foreningen NORDENs Ungdom.

Navn(e) _____
 Adresse _____
 Postnr. og By _____
 Tlf. _____ fødselsdato(er) _____
 Underskrift(er) _____
 Dato _____

www.fnu.dk eller kontakt@fnu.dk
 tlf.: 3542 6325 fax.: 3542 8088

Sendes ufrankeret i Norden
 Modtageren betaler porto

Foreningen NORDENs Ungdom

Malmøgade 3
 +++ 1296 +++
 2100 København Ø